Taksa plaćena u gotovu

Braća

Broj 4 i 5 Kolovoz i Listopad 1937 God. II

Misijska Biblioteka

MISIJSKA BIBLIOTEKA
Dvomjesečnik za pouku i prosvjetu
Izlazi svakog drugog mjeseca Pretplata 6 dinara godišnje.
Broj 4-5 Zagreb, kolovoz-listopad 1937 God. II

BRAĆA JANG

1. RIBARSKA KUĆICA NA TALO JEZERU.

Jugoistočno od Peipinga, u pokrajini Čeli, leži jezero Talo. Iz njega otječe rijeka Hutoho. Prevalivši kojih 200 km prema sjeveroistoku utječe kod Tientsina u rijeku Peiho. — Sada si može čitatelj lako potražiti na zemljovidu mjesto, gdje započima naša pripovijest.

Želiš li obaći Talo jezero, trebat će duljinom kojih deset sati, a u širinu dva do tri sata. Ne zamišljaj si, da je to neko velebno, gorsko jezero opkoljeno vijencem zelenih brežuljaka ili kršnim gorama, možda još s bijelom kapicom ledenjaka na vrhuncu. Ne, takvo nije Talo jezero. Ono se lijeno pružilo ravnicom, koja je doduše plodna, ali jednolična. Možeš ići oko jezera sate i sate, a da ne vidiš ništa drugo do nasipa i rižišta. Obale jezera su ponajviše močvarne, obrasle šašem, rogozom, trskom i drugim močvarnim biljem. Na mnogim mjestima zadire taj korov duboko u samo jezero, pa se okolnim stanovnicima rijetko kada otvara vidik na njegovu široku pučinu. Još se rjeđe može ugledati u daljini na zapadu brežuljke pokrajine Šansi, jer ih najčešće zastire sitno protkana magla.

Nedaleko mjesta, gdje istječe rijeka Hutoho, zadire uski poluotočić poput jezičca u jezero Talo. Po-

sve na kraju toga poluotočića podigao si je neki siromašni ribar kolibicu. Jadna je to kućica! Zidovi su pleteni od pruća, koje je oblijepljeno muljem i blatom. Kosi krov je od rižine slame. No ipak uboga kućica izgleda vrlo slikovito. Cio je krov obrastao žutom i zelenom mahovinom u svim mogućim bojama, a tu i tamo izvirila je kroz mahovinu stara rižina slama, mjestimice popunjena kojom pregršti nove. A iznad krova njihalo se na povjetarcu zeleno bambusovo grmlje.

Prije četrdesetak godina živio je u toj kolibici stari ribar Jang-te-kang sa svojom ženom i četom dječice. Najstariji, braća Jang-te-min i Jang-te-han bili su već poodrasli i mogli su ocu u ribolovu pomalo pomagati. Iza njih su bile po starosti dvije djevojčice. Te su već pomalo pomagale majci krpati stare mreže i plesti nove. Za njima su slijedila opet dva dječaka Jang-te-to i godinu dana mlađi Jang-te-lo. Napokon su istom nedavno došle opet dvije curice, blizanci. Te još nisu imale ni imena i nisu mogle ništa drugo osim spavati i plakati, da ih se nahrani.

Eno, i sada se opet deru ko za okladu. Pred kolibom stari Jang popravlja vršku. Pokraj njega čuči mali Jang-te-to, reže vitine i pruža ih ocu. Svirka, koja se iz kolibe začula, nije starog Janga baš razveselila. »Ja ne znam,« mrmljao je on, »kako su mi duhovi, koji dijele djecu, donijeli u kuću ta dva drečala!«

»Možda su se oni prevarili,« odvrati mali Jang-te-to, »možda su oni njih htjeli odnijeti našem bogatom Čili Šanu. On ima samo jednoga dečka, a nema ni jedne curice.«

»Glave mi, ti si mudro stvorenje! Vidiš, to će i biti: sigurno su se duhovi prevarili!« smijao se otac. Ali to je bio kiseo smijeh. I mališ je to opazio. On pogleda oca svojim malim, nešto kosim kineskim očicama i zapita: »Pa hoćemo li ih odnijeti Čiki Šanu i

reći mu, da su se dusi djece prevarili? Hoću li ja otići sa bracom i pitati ga?«

»Hajde, šta ti pada na pamet!« odvrati ribar krpajući vršku. »Znaš li ti, šta bi Čika Šan uradio, kad bi dobio u kuću male curice? Nisi li još ništa čuo o dječjem tornju u Ki?«

»Joj, oče,« poviče dječak uplašeno, »pa ne bi njih valjda Čika Šan onamo odnio? Ja sam bio jednom tamo sa Minom i on mi je pokazao rupu, kamo zli ljudi bacaju djevojčice, koje ne će zadržati. Ali to je velik grijeh!«

»No, možda imaš pravo, da je to velik grijeh, suvišne djevojčice nositi u toranj u Ki,« odvrati otac, »ali to je stari kineski običaj, i ti toga ne razumiješ. Ne znaš ti, kako je teško jednom siromašnom čovjeku, kakav je i tvoj otac, svaki dan toliko gladnih usta nahraniti i toliko djece zaodjeti.«

»I mama mi je rekla, da je riža tako skupa«, uzdisao je dječarac, »pa sam htio jesti manje riže, a mjesto toga male ribe i žabe. Ali znaš, ako ja pojedem mnogo malih riba, onda će biti sve manje velikih u jezeru.«

»Vidiš, vidiš, kako si ti pametan!« našali se otac. »A žabe?«

»Ja sam htio, ali riža je mnogo bolja«, odvrati mali bezazleno. »A onda, ja mislim, ako sada jedem puno riže, onda ću brzo narasti, pa ću ti moći kod ribolova pomoći. Čekaj samo, dok braco Lo i ja budemo veliki i jaki, pa dok mi mognemo veslati i dizati vrške iz vode! Je l' de, onda ćemo napraviti još jedan čamac, pa ćemo uhvatiti još jedamput toliko riba, pa ćemo dobiti još jedamput toliko sapeka kao sada. Onda ne ćemo više morati tako štedjeti i kuburiti, i onda će tebi i mami dobro biti, mi ćemo sami hvatati ribe i sve, sve . . . Aj, to će biti lijepo! Četiri seke će kod kuće plesti mreže, a četiri brata će lo-

viti ribe, a ti ćeš s mamom ići čamcem na šetnju, kad je lijepo vrijeme, a kad bude kiša i jak vjetar, onda možeš sjediti kod kuće i cio dan samo pušiti lulu.«

Tako je čavrljao dječarac, da se i otac usprkos svih briga, koje su mu tištile srce, morao smijati. »To«, reče on ustajući, »ti si čestit dječak i Gospodar neba će te blagosloviti, ako tako lijepo ispuniš svoje sinovske dužnosti. — Tako, vrška je gotova. Ded pogledaj malo, ne dolaze li još tvoja braća s ribolova. A gdje ti je braco Lo?«

»On gleda, kako mama kuha rižu. On hoće da bude kuhač, jer misli, da onda ne će nikada biti gladan. — Eno ih, eno ih, kroz rogoz dolaze Min i Han na čamcu. A joj, kako izgledaju! Sigurno opet nisu ništa uhvatili.«

Stari Jang i dječak siđu ono par stepenica do jezera, gdje je na jednom zaštićenom mjestu na trulim stupovima stajalo bijedno sklonište za čamac. »Zar ništa ne nosite?« zapita on hvatajući konop, koji mu je Min spretno dobacio, i vežući ga za stup.

»O, nosimo, nosimo, više nego bi ti i htio!« odvrati Min ljutito.

»Čitave tri kesege i mjesto jedne nove mreže nosimo dvije« kušao je Han da se šali.

»Šta? Nova mreža? Razderana?« poviče otac zaprepašten. »Čovjek bi vas morao jednostavno batinati, da niste već toliki klipani.«

»Nemoj nas, molim te, psovati, dosta nam je bilo i bez toga. Tko bi znao, kakav je zli duh naletio, pa nam utjerao neki veliki čupavi panj baš u mrežu. Mi pomislili: »Uh, kolika je riburina, pa upri, vuci i sve se usplahirili od veselja. Povuci amo, ne ide, povuci tamo, ne ide, dok se mreža nije počela derati. Onda nam je bilo dosta naše morune; znali smo već, šta je. I da nisam je s nožem zaronio i oslobodio je rogatog panja, vratili bismo se bez nje. I još nas kudiš, mjesto da nam budeš zahvalan!« Tako se branio Han. »Nek je sestre zakrpaju, pa je stvar opet u redu!«

»Tako je!« nadoda kroz zube najstariji, Min. »Mjesto što nas psuješ, trebao si učiniti, što je rekao stari bonc i odvratiti od naše kuće nesreću, koja se u nju uvalila.«

»Hajde mani se ti opet koješta!« nasmije se Han. Misliš, da su nam se one male sestrice rodile u nesretan dan? Tko može još matorom boncu vjerovati? Eno lani nam je obećao bogatu lovinu, pa smo imali...«

»Nemoj ti opet tako. Reko ti je i zašto nije ništa bilo: bijaše ti paziti, da ne pređe sjena »stranog vraga« preko naših mreža. (Pogrdnim imenom »strani vrag« ili »vrag sa zapada« označivali su Kinezi u ono doba Evropljane, ponajviše misionare.) A priznat ćeš i to, da nam odonda, otkako se u našoj kući dan i noć deru ona dva drekala, ni jedna čestita riba više nije zagrizla na udicu ili uletila u mrežu.«

»Mislite l' vi, da ribe čuju, kad naše sestrice u kući plaču, pa pobjegnu na drugu obalu?« zapita mali To braću ne vjerujući. »Mama kaže, da ste i vas dvojica i obadvije seke i braco Lo i ja, da smo mi svi tako plakali i vikali, kada smo bili još mali, pa opet ribe nisu pobjegle. Baš onda, kad sam ja bio tako mali i plakao noću i danju, ulovio je otac veliku ribu 30 funta tešku i za nju smo dobili od Tao-tai-ja (načelnika) pet taela (kojih 200 dinara).«

»Tako je,« potvrdi otac, ali pridoda zamišljeno, češući se iza uha: »No ti si od djetinjstva bio sretno dijete, a to dvoje nesretnih bića doista se rodilo pod nesretnom zvijezdom, i stari bonc će na koncu konca uistinu još imati pravo. No hajde požurite kući s tim svojim sjajnim ribolovom!«

Ribari dakle iskoče iz čamca. Min je nosio u malom neredovu tri jadne kesege, od kojih je svaka bila

jedva četvrt funte teška, a Han ponese nesretnu mrežu. Mali To je poletio naprijed, da javi kod kuće njihov dolazak i nesreću.

Han, koji je htio šalom ublažiti nesreću, rasprostre razderanu mrežu pred nogama djevojčica, kojima je bilo kojih 12, 13 godina i napravi pred njima duboki poklon kao pred ženom kakova odličnog mandarina i počne deklamirati: »O, vi, najvrsnije od svih pletilja i krpalja, ja vam se klanjam! Evo jednom djelo vrijedno vaše umjetnosti i ja se nadam, da ćete nam vi najljepše zahvaliti, što smo vam pribavili prigodu da pokažete svoje umijeće.«

Djevojčice izvrnu oči od čuda, kad ugledaše iznakaženu mrežu, podigoše ruke i usklikoše: »Joj, mama! Min, Han! Lijepu novu mrežu! Pa tko će to zakrpati? Nemamo više ni pređe!«

»No, no, djeco, već će se popraviti,« tješila ih je sve majka. Ali ti moraš sutra poslati u grad To-a, da donese za 100 sapeka pređe.«

»Sto sapeka!« uzdisao je stari ribar. »A dužan sam rođaku Šanu već tri godine kamate!«

2. ROĐAK ŠAN.

Nutarnjost kolibe bila je za jednoga siromašnog Kineza zbilja pristojna i čista. Doduše u kutu je iza neke traljave ograde roktala krmača s malim praščićima, koji su se provlačili kroz lisu i skičali po sobi, a i par koka pomiješalo se s njima.

Na obijeljenom zidu naprama vratima visjele su dvije slike. To su bili na grubom papiru kričavim bojama naslikani poganski bogovi. Jedno je bio Dženhoang, gospodar zemlje, a drugo Tien-hoang, gospodar neba. Kralj zemlje je sjedio na prijestolju i bio obučen u odijelo jasno žute i plameno crvene boje. Na glavi mu šaren šešir, na kojemu su bili nasli-

kani dragi kamenovi, a u svakoj ruci po jedan kratki mač. Najupadnije na njemu bile su velike izbočene oči i osobito strašni crni brkovi, koji su mu se objesili sve do nogu. Kralj neba naprotiv nije bio ni izdaleka tako bogato obučen kao Kralj zemlje. On nije imao na glavi nikakve krune i uopće ništa na sebi doli malog plaštića oko ramena od šarenog ptičjeg perja i kratku pregaču oko bokova, koja je također bila kao iz ljuskava perja i sizala mu do koljena. Gole noge ispružio je daleko od sebe, a u rukama je držao osmerokutno ogledalo. Njemu sa svake strane stajao je po jedan nebeski genij i pljeskao mu na odobravanje. Ali na stupovima pokraj obiju bogova razvalili su svoje ralje pune strašnih zubi odvratni zmajevi, kao da će progutati i Gospodara neba i Gospodara zemlje. Mali Lo je često sa jezom promatrao te slike i govorio majci, da on ne bi htio nipošto biti ni jedan od tih bogova. Ali i on je bio naučen kao i ostala njegova braća i sestre, da tim odvratnim slikama iskazuje božansku ćast, pa bi se i on kao i ostali pred njima duboko poklonio prije nego će sjesti za stol.

Za stolom je svatko imao svoje određeno mjesto. Na gornjem kraju je sjedio otac sa dječacima, na donjem majka s djevojčicama.

Najednom se odgrnu hasura, koja je stajala namjesto kućnih vrata, i u kolibu uđe malen, mršav čovjek sa licem punim bora. Nos je osedlao velikim rožnatim okruglim naočarima, kroz koje nije baš nimalo prijatno gledao na društvo oko stola.

Više uplašeni nego obradovani podignu se svi, da pozdrave gosta.

»Gospodin rođak Šan!« uskliknu ribar i klanjajući se dubokim poklonom promrmlja kletvu. I sva djeca su morala pozdraviti gosta dubokim poklonom. Mali Lo upotrijebi tu priliku da zgrabi onako rukom punu šaku riže i da je u brzini proguta. Ali kod po-

klona zatrče mu se riža u grlo i on se jadnik stade daviti. Rođak Šan to na njegovu još veću nevolju odmah opazi i stade ga nemilo udarati šakom za vrat, da ga spasi . . . Čim je mali Lo uhvatio opet zraka, udari u dreku radi neprijatne dobrohotnosti odvratnog rođaka. Na tu dreku probude se i bebe u njihalci i odmah složiše svoju pjesmu s bratovom.

»Oho!« uskliknu rođak Šan, »kod vas je vrlo veselo, kako ja vidim. Toliko riže, da se djeca dave i k tomu dva nova drekala, koje će također trebati hraniti. Vi mora da imate dosta para, pa se ja čudim, što mi niste još podmirili kamata; ne bih ja morao klipsati ovamo 5 Li-a (oko pola sata)!«

»O, gospodine rođače, dajte izvolite se najprije malo okrijepiti kod našeg siromašnog stola!«

»Ne ću, dok čujem tu svirku! To mi kvari i najbolji tek.«

Dobra Jangovica uzme dakle djecu iz kolijevke i ode s njima na obalu jezera. Sad se istom dade nagovoriti ogavni gulikoža da sjedne u pročelje stola i u nevjerovatno kratko vrijeme isprazni lonac s rižom i proždre najveću ribu, kojoj se Lo toliko radovao. Kad je ovaj vidio, da je njegova nada iščezla u raljama odurnog lihvara, pođe i on plačući k majci na obalu, a za njim i To i obe djevojčice tako, da su s gostom ostali uz oca samo najstariji sinovi.

Čim je lonac bio prazan, obriše si Šan ruse brkove i stade zahtijevati preostali dug od 45 taela.

»Ali, dragi gospodine rođače, smilujte nam se! Ta vidite i sami, da nemam ništa osim te stare kolibe, traljavog čamca i svojih vrški i mreža!« Tako je zaklinjao stari ribar svoga rođaka. »Ako to sve skupa prodate, ne ćete dobiti 20 taela, a od čega onda da mi živimo? Možda će mi bogovi dati sreću, da do slijedećeg mjeseca uhvatim par većih riba, pa ću vam platiti kamate.«

Ali gospodin rođak Šan nije zahtijevao samo kamate, nego cijelu svotu, jer da on to može mnogo bolje uložiti i nije se htio dugo umekšati. Napokon postavi lihvar slijedeću pogodbu: 1) Tri taela, koje je ribar uštedio, turio je on odmah u džep; ne kao dio otplate, nego kao »dragovoljni dar« iz zahvalnosti, što nije dao dužnika plijeniti. 2) Krmaču je uzeo za pet taela uime otplate. 3) Min i Han moraju slijedećih tjedana besplatno na njegovim rižištima tjerati vršaće strojeve i 4) Obadvije bebe moraju slijedećih dana »iščeznuti«.

»Samo najbogatiji ljudi mogu si dozvoliti luksus da imaju toliko ženske djece«, reče škrtac. »To je doista prava grjehota protiv mene, vašeg vjerovnika i ja zahtijevam, da ih kod moga slijedećeg posjeta više tu ne nađem. Pa čemu imamo toranj djece u Ki?«

Han nije doduše htio ništa ni da čuje o tornju, ali Min je zagovarao stari običaj, jer je smatrao da su im ta bića donijela nesreću. I tako je siromašni ribar napokon u suzama obećao krvoločnom rođaku, da će ih žrtvovati. No anđeo je bdio nad siromašnim bićima i njihova sudbina je imala biti posve drukčija nego im je dosudio Šan.

3. LAĐA ZA DJECU.

Kada je Šan napokon ostavio kolibu uz obećanje, da pod primljenim uslovima ne će zasada dati rođaka na pljenidbu, ostao je stari Jang još dugo sa svojim sinovima za stolom šuteći. Otac je bio sav zamišljen i utučen, uzdisao je i tužio se na okrutnost svoga rođaka. »Ukrao mi je, da, upravo oteo ona tri taela, koja sam s tako teškom mukom uštedio.«

»A i svinjče vrijedi dvaput toliko!« reče Min.

»Kako bi bilo, da mi sutra odemo na trg i pro-

damo ga, pa damo Šanu pet taela, a sigurno bi i nama ostalo barem još toliko?« Tako je pitao Han.

»Da, a preksutra će nas plijeniti i možemo svi skupa obilaziti okolo kao prosjaci i umrijeti od gladi,« jadikovao je stari ribar mašući glavom. »Ne, ne, bez mojih mreža ja ne mogu živjeti. Šan nas ima u šakama, iz te kože nikud. Neka mu bogovi plate za njegovu nesmiljenost!«

»A kako bi bilo, da ga tužimo kod Tao-taija?« priupita Han. »Da mu poklonimo svinju? Možda bi nam pomogao i zaštitio nas od lihvara.«

»Mandarin da zaštiti jednog siromaha proti bogatašu! — Gdje ti je pamet? Tako bismo samo došli iz zla u gore. Ne preostaje nam ništa drugo nego da sutra otjerate debelu krmaču njegovoj kući, gdje ih ima na desetke, i da mu slijedećih tjedana radite bez plaće. Ja ću se međutim poslužiti i sa malim To, koliko bude moguće. A ovih dana odnijet ću jadne crviće u toranj djece u Ki — na dušu Šanovu! Nemojte reći majci ništa o tome, jer ne će biti jadikovanju kraja ni konca. Kad već bude gotovo, plakat će, ali će i prestati.«

Uputa da se majci ništa ne govori bila je uzaludna. Kad je ona vidjela, da je nemili gost izišao, htjede da djecu, koju je međutim opet uspavala, odnese u kolijevku. No kad je već htjela da odgrne vrata, začuje u taj čas odluku o strašnom tornju djece.

Jadnoj je majci bilo kao da si joj zabo nož u srce. Morala je sjesti na klupčicu pred kolibom. »Ah, to sam si mislila, da će grozni Šan zahtijevati taj zločin. Vidjela sam mu to u očima, kojima je strijeljao na vas, jadni, dragi crvići. Ah, jadne li mene, šta da učinim, da vas spasim? Radije ću pobjeći s vama, nego da vas bace u nezasitnu rupu onog tornja.«

I dobra žena je doista naumila da pobjegne s dječicom k jednoj staroj rođakinji na drugu stranu jezera. Ali onda se opet sjeti, kako je ona siromašna i da bi obadvije skupa s djecom umrle od gladi. A srce joj se stezalo na pomisao, da bi morala ostaviti kod kuće ostalu dječicu i svoga dobrog muža, koji joj je bio u svoj njihovoj bijedi tako vjeran drug i pomoćnik, iako je sada, prisiljen od rođaka, htio da žrtvuje blizance. »Ne, ne, ne mogu pobjeći! Ali što da učinim da ih spasim?«

Nije siromašna poganka još ništa znala o milosrđu dobrog Boga, koji se brine i za ljiljane poljske i bez čije volje ne pada ni jedna vlas s glave, ali ipak je zdvojni njezin usklik poletio k nebu kao molitva i božanska Providnost je već bila blizu da pomogne.

Još je bijedna majka sjedila na klupčici pred kolibom sva zaplakana, kadli najednom doletiše starije djevojčice i oba manja dječaka sa obale, gdje su još bili ostali zaprepašteni i stanu vikati.

»Mama, mama, evo ide jedna velika lada i jedan bradati čovjek!« poviče mali Lo ko bez duše.

»I nekake bijele žene sa nekakim tvrdim maramama na glavi!« javljaju djevojčice.

»Ja mislim, to su duhovi, koji dijele djecu«, reče To, »jer ja sam čuo posve dobro kako djeca plaču u lađi. Oni će nam donijeti još par braće ili sestrica!«

»No, samo bi nam još to trebalo!« poviče stari ribar, koji se brzo izvukao iz kolibe, kad je čuo viku maloga Lo o dolasku lađe.

Svi se sada zapute brzo niza stepenice na obalu. Znatiželja ih je vukla, ali nisu bili baš odviše srčani. No pogledali su na bambusov grm i odvažili se. Ljudi na lađi ne bi bili po svoj prilici ni opazili kolibe, da ih nije upozorio krik djece, koja su bježala. Kad su

opazili ove, upraviše lađu i između rogoza ravno prema ribarovoj kućici. Kad je stari Jang sa svojim stigao na obalu, bila je lađa tek još par vesala udaljena. Oklijevajući, bi li, ne bi li, poviče ribar na pozdrav neobičnom kormilaru, koji je svojom velikom bradom tako uplašio maloga Lo.

Min se namrgodi. »Oče, to nije Kinez. Pogledaj mu samo bijelo lice i dugi nos! To je jedan od onih prokletih stranaca, koji su tako mrski našim bogovima. Treba da ga ne pustimo da pristane!«

Ali čovjek na kormilu pozdravi ih vrlo prijazno i u dobrom kineskom narječju. Veslači su bili pravi Kinezi. Prije nego se stari Jang mogao i pribrati i smisliti, šta da kaže, bio je stranac s velikom bradom i dugim zavinutim nosom već iskočio iz lađe. Svojim plavim očima — za Kineze je to svakako nešto neobično — gledao je djecu tako prijazno, da se je mali To odvažio i približio mu se. Stranac mu dade velik komad žutog šećera, a djevojčicama napuni ruke plavim i crvenim đerdanima i u par časaka osvojio si je srca mladog svijeta. Čak i mali Lo, koji se sakrio iza mame, stupi naprijed, kad je vidio, da mu je brat dobio nešto za jelo, pa kad je i on mogao da zagrize nešto slatko, nije se više mnogo brinuo ni za stranca ni za lađu.

Stari Jang nije znao, što da misli o toj dobroti i bio je već skoro pripravan da povjeruje svojemu najstarijem sinu, koji je ustvrdio, da je to čarobnjak, koji će ih sve pretvoriti u životinje. Ali ipak tuđin je bio tako lijepo obučen, kao kakav mandarin, i govorio je tako dobro kineski, da se ribar nije usudio niti što reći niti što učiniti. Stranac je pripovijedao, kako dolazi iz Po-thinga, da je obišao cijelo jezero i da sada ide prema kraju, pa će onda rijekom Hu-to u Hian-hien. No već je pokasno, sunce se već naginje prema zapadu, pa se boji, da bi noćni

zrak mogao naškoditi maloj djeci, koju on vozi u sirotište u Hian-hien. Ne bi li mogao kod njih prenoćiti, a lijepo će im platiti. Kod tih riječi pokaže ribaru novi novcati tael.

E, tako, to je drugo šta! Novi tael bio je starom Jangu najrazumljivija stvar od cijeloga razgovora. Jer šta on zna, kakvo li je i što li je to sirotište, pa kako da si razjasni, odakle strancu toliko male djece; a to nije išlo u njegovu glavu. Tael, e, to je jasno! Nešto brže je shvaćala njegova žena. Dobrota strančeva prema njezinoj djeci brzo je osvojila i njeno srce. Dok je taj još pregovarao s njenim mužem, uđe ona u lađu. Tu opazi na podu barem kojih dvanaestak dječice, svako lijepo, zamotano u čiste pelene i položeno u jednoj košari. Većina ih je spavala, tek nekoliko je pomalo kiskalo ili plakalo. Nad ove se nagnule čuvarice, davale im bocu s mlijekom, a koje se nije dalo drukčije ušutkati, to bi uzele iz košare, ljuljale ga i nastojale na svaki način umiriti.

Dvije od čuvarica imale su na glavi redovničku koprenu sa tvrdim krilima i uopće odijelo, kakova stara Jangovica u svom životu još ni na jednoj Kineskinji nije vidjela. Obadvije su se sa osobitom ljubavlju dale na posao oko djece, koja su plakala, tako da ih je ribarova žena brzo zavolila. Ona dakle zapita najbližu, da li je ona majka toga djeteta, što je tako očajno plakalo na njenim rukama. Tuđinka pogleda prijazno Kineskinju sa smiješkom i pokaže, da još ne zna dobro njena jezika. Nato se obrati svojoj drugarici sa par riječi. Kada se ova okrenula, prepozna Jangovica u njoj odmah Kineskinju sa žutim licem i malim kosim očima. Sad su se brzo izmjenjivala pitanja i odgovori. Međutim se tu već našao i stari Jang sa sinovima i svi su stali pažljivo slušati, a i tuđinac je umetnuo po koju riječ, da stvar razjasni i da te ljude pouči. A znao je na

svaku teškoću da im pametno i zgodno odgovori. Tako su malo pomalo ti dobri ljudi saznali, da bijeli čovjek nije otac te djece, ni da im one čuvarice nisu majke, nego da oni obilaze okolo i kupe siromašnu kinesku djecu, koju bi inače njihovi roditelji žrtvovali smrti.

»Pa što ćete sada započeti s tom djecom?« zapita stari Jang sav zabezeknut.

»Mi ćemo ih odnijeti u Hian-hien u Šeng-mu-tang t. j. u kuću Majke Božje. Tamo će ih ove Bogu posvećene djevice njegovati i odgajati za čestite ljude.« Tako je glasio odgovor misionara; stranac je naime bio misionar.

»A tko će vam za to plaćati?« upita ribar, koji nije mogao ni pomisliti, da se tako što mučno i neugodno može činiti zabadava.

Misionar se nasmiješi, pokaže na nebo i prozbori: »Bog, dobri Otac sviju ljudi, pa i te dječice, koji nam je ulio u dušu takove misli: da ostavimo svoju daleku domovinu i da se ovdje dadnemo na to djelo iz ljubavi prema njemu, on će nam jednom sve to bogato naplatiti.«

Jang je shvatio, da stranac ne očekuje plate od kakova čovjeka, nego od jednog dobroga Boga i on kimnu glavom u znak odobravanja. Jer to zahtijeva i ljudski razum: da dobro bude naplaćeno, a zlo kažnjeno. Onda opet zapita: »A daje li vama vaš Bog novaca za to djelo? Jer to mora stajati mnogo novaca: sagraditi jedan taki Šeng-mu-tang i toliku djecu braniti i odijevati.«

»Ja već vidim, ti si mudar čovjek!« pohvali ga misionar. Dakako, da to sve stoji mnogo novaca, ali naš Bog je bogat i on se brine, da nam nikada potrebno ne uzmanjka. Eto vidiš, on ti potiče u mojoj domovini djetinja srca i ona se žrtvuju, pa u tu svrhu skupljaju male milodare i šalju ih ovamo. Ako svako

dijete dade samo par sapeka, ipak se toga pomalo nakupi, jer djece ima mnogo milijuna.

Tako je kušao misionar da protumači tim dobrim ljudima djelo Udruženja djece Malog Isusa. Začudo, mali To ga je prvi razumio i uskliknu: »O, vole li djeca na kraju svijeta nas djecu u Carstvu sredine, da daju za nas svoje sapeke? A ja nisam još nikada na njih mislio! Ali kad opet zaslužim jedan sapek, onda ću ga dati tebi, pa ga pošalji njima i reci im, da je to od maloga Jang-To, ribarskog dječaka sa Ta-lo jezera.«

»O, živio, mali prijatelju!« poviče misionar radosno, obradovan tim riječima bistrog dječaka. »Ne bi li ti htio sa mnom u Hian-hien? Ja ću te naučiti, pa ćeš moći pisati pismo djeci na dalekom zapadu i bit ćeš jako učen čovjek. Hm, hoćeš li?«

Oči dječakove zacakle se od radosti, no ne reče ništa, nego pogleda pitajući roditelje, što li će oni na to. Ali majka je mislila na nešto drugo. Čim je vidjela čuvarice i djecu i razumjela, radi čega idu u Hian-hien, sunu joj misao: to je spas za tvoje blizance! Ja ću ih predati tim ljubeznim ženama. Ona povuče svog muža za rukav, povede ga malo na stranu i predloži mu svoju osnovu: radije neka pošalju djecu u Šeng-mu-tang nego da ih bace u toranj djece u Ki, kako to zahtijeva rođak Šan. Jang kimnu sumnjičavo glavom te pozove svoje starije sinove, da čuje i njihovo mišljenje. Min je bio protiv prijedloga, jer on je bio pun nepouzdanja prema strancima. »Govori se, da oni iščupaju maloj djeci oči i srce, a onda od toga prave vračarije, koje šalju u svoju zloglasnu domovinu i zarađuju tako masne pare.« Tako je govorio Min. »Ah, mani se, pa pogledaj, tako oni nipošto ne izgledaju. Uostalom blizancima se ne može kod njih dogoditi ništa gore nego u kuli djece!« branio je Han.

To je odlučilo. »Han ima pravo« potvrdi otac. »Mi ćemo ponuditi djecu strancu, jer Šan tako i tako zahtijeva da ih nestane. Put k tornju djece bio mi je od početka ogavan.«

Jang dakle izjavi misionaru svoju nakanu i što ga na to sili. »Nikad ja toga ne bih učinio, ali moj rođak, koji me drži u svojoj vlasti, sili me na to.«

Dok su išli ka kolibi i dok su žene uređivale stan i pripravljale večeru, ispitivao je misionar ribara sve točno o njegovu dugu i to si zabilježio. On je bio poznat s vrhovnim mandarinom onoga kraja i naumio je kod njega se zauzeti za siromašnog ribara protiv lihvara. »Međutim, reče, ja ću primiti jadne blizance u sirotište. Ali najdraže bi mi bilo, da ih vaša žena sama donese. Tako bi mogla sve razgledati, pa bi bila tim sigurnija i mirnija za njih.«

»Vrlo dobro«, odvrati stari Jang. »Mi ćemo sutra na našem čamcu pratiti vašu lađu. — A sada jedite s nama našu rižu i spavajte u našoj kolibi!«

4. VOŽNJA U UIAN-HIEN.

Noć je prošla prilično mirno. Jang je zidovima od papira razdijelio kolibu na dva dijela. U jednomu je spavala njegova žena sa djecom i njihovim čuvaricama, a u drugomu se pružio on sa misionarom i dječacima na nekoliko snopova rižne slame. Kadikad bi se začuo koji dječji plač, ali Jang i njegovi sinovi bili su na to već naučeni i spavali su mirno. Misionar je tiho molio krunicu za dječicu i za toga siromašnog poganina i njegovu ženu, da ih dragi Bog prosvijetli te za maloga To, koji je ležao do njegovih nogu i slatko spavao. Dopao mu se otvoreni dječak. Rado bi ga uzeo u školu i smišljao je, kako da na to skloni ribara. — Kad je misionar izmolio krunicu i

nije još mogao zaspati, započeo je drugu za dobru djecu u Evropi, koja mjesto da daju svoje dinare za šećer, daju ih iz ljubavi prema malom Isusu za misije i tako mnogom pogančetu spase život ili barem otvore nebo. »O, kad bi oni vidjeli nevolju na primjer ovih siromašnih ribara i njihovu djecu, sigurno bi još kud i kamo oduševljenije skupljali novčiće za misije!«

U tim mislima zaspao je vrijedni Elzašanin P. Wecker (tako se zvao misionar) i sanjao čudan san: sanjao je, da je još dijete i da se igra sa ostalom djecom oko svoje roditeljske kuće vijača. Ali svako dijete, koje bi ulovio, imalo je mjesto žute kovrčaste kose, okruglih očiju i crvenih obraza, kako to djeca u Elzasu imaju, žuto lišce, male kose očice i na zatiljku glatko obrijane glave perčin, baš kao mali To, koji je spavao do njegovih nogu. Uto dođe iz kuće njegova majka sa košarom i poviče: »Djeco, trešanja!« I baš kad je htio da posegne za slatkim plodovima, probudi se.

Bilo je još vrlo rano, jedva je počelo svitati. Jang reče strancu, neka se ništa ne buni, već neka samo spava, on da će sa sinovima pogledati, ima li što u vršKama tu dolje u rogozu; ako bi se slučajno našlo što bolje, da će to ponijeti u grad, da proda. »Ubuduće,« reče mu misionar, »donesite sve uvijek k nama. Mi ćemo vam platiti što je pravo, a vi možete pogledati svoju djecu i porazgovoriti se s njima.« To reče misionar, uzme svoj brevir i molio ga šetajući po obali, dok je Jang sa sinovima pretraživao vrške.

Kad je P. Wecker svršio i na koncu se prekrižio, opazi nedaleko sebe maloga To. Dječak je bio za njim izišao, sio na jedan panj i pomnjivo promatrao ljubeznog stranca. »Šta si ti sad napravio rukom?« zapita dječak misionara, koji mu se pozdravljajući ga približavao.

»Napravio sam križ, znak blagoslova i sreće.«

»Nauči to i mene!«

Smješkajući se udovolji mu misionar. Kada je malom iza nekoliko uzaludnih pokušaja prvi put uspjelo pravo se prekrižiti, začuju glasni razgovor i smijeh ribara, koji su se svojim čamcem vraćali.

»Oni su mnogo uhvatili!« poviče mali To. »Kad ne uhvate ništa, onda se otac sa braćom vraća posve tiho. To je učinio znak blagoslova, koji si me naučio!«

I doista bio je ribolov neobično bogat. Jang je bio izvrsno raspoložen. »Otkako sam uhvatio onu veliku ribu, kad je To bio još u kolijevci, nisam još vidio tako teških. I tako mnogo! Jedva smo mogli vrške dignuti. Računam, da će biti oko 200 funti!« klicao je on ko izvan sebe od veselja.

»Više, više; ima tu i tri stotine!« veli Han.

»Gospodine, vi ste nam donijeli sreću! Ako ste vi čarobnjak, onda ste dobar čarobnjak. Mi ćemo svi s vama u Hian-hien i odvest ćemo vam ribe i djecu.«

»Radite, što vas volja,« mrmljao je Min, »samo ako se to dobro svrši. Ja ne idem!«

»Pa dobro. Ti ostani kod kuće i javi rođaku Šanu, da će sutra dobiti zaostale kamate, a momke za svoje mašine neka si traži gdje hoće!«

Tako je i bilo. Kad su se svi nagledali riba, uzeše dobar doručak. Zatim sve krene na put osim Mina, koji je prkosno ostao kod kuće. Naprijed je plovio čamac Jangov sa njegovom obitelji. Za njegov čamac bila je privezana mala zatvorena barčica sa rupama za vodu, puna riba, kojima je bilo upravo pretijesno u njoj. Odmah iza čamca plovila je velika lađa misionarova. Tako su iza dosta kratkog vremena zašli iz jezera u rijeku Hu-to-ho, a onda gonjeni njezinom strujom i jakim vjetrom, koji im je duhao baš u puna jedra, prispješe negdje poslije podne u poveliki grad pokrajine Hian-hien.

Ah, kako je mali To bio sav zabezeknut od čuda, kad je ugledao tvrde gradske bedeme, pa onda ispod mrkih krovova gradska vrata, a napokon ulice pune kuća i trg pun ljudi. Bio je to prvi grad, koji je on u svom životu vidio. Mali Lo držao se čvrsto mami za suknju na kratkom putu od lađe do sirotišta, kamo ih je misionar vodio.

Tamo su ih primili vrlo srdačno. Jedna kineska sestra vodila ih je u veliku prijatnu, svijetlu sobu, u kojoj su stajala četiri reda kreveta za dojenčad. Ne, tako šta lijepo nije gospođa Jang još vidjela! Pogledaj samo sve te bijele krevete ko snijeg, pa u njima male okrugle dječje glavice u krasnim kapicama! Sva su dječica izgledala vrlo zadovoljna, a kad bi se s koje strane začuo plač, onamo su odmah poletjele sestre, davale mu bocu s mlijekom, ili bi ga uzele na ruke pa ga njihale i tetošile kao prave majke. Kad je Jangovica sve to vidjela, odlanulo joj je pri srcu, pa će sva razdragana svomu mužu: »Pa tako lijepo ne bi bilo našim malima ni kod kuće, a o tornju šuti! ... Posve zadovoljna položi ona svoje djevojčice u dva krevetića, koje joj je sestra pokazala. — Zatim su pogledali i druge dvorane, gdje su već malo poodrasla djeca učila hodati, govoriti, ili su se zabavljala svojim lutkama, a još starije učile su već plesti, tkati i šiti. Sve se to dopalo obitelji Jangovoj izvanredno. Ta sva su ta djeca — a bilo ih je preko dvije stotine — izgledala potpuno sretna i zadovoljna, što se vidjelo na prvi pogled.

Međutim je P. Wecker dao prirediti za goste dobru zakusku: na mlijeku skuhanu i dobro pošećerenu rižu i divno ispečenu ribu. Tako što nisu Jang i njegovi još jeli. Mali Lo je napokon i zaplakao. A zašto? Jer je na stolu bilo još toliko toga, a on — nije više mogao jesti! ... A nije misionar zaboravio starog ribara ponuditi i divnom kapljicom. Stari je

sve mljaskao jezikom i oblizivao brkove. No još je veće bilo njegovo veselje, kad je misionar stavio pred njega oveću svotu novaca, djelomice za današnje ribe, a djelomice za buduće.

»Ali morate mi obećati,« doda on, »da ćete tim novcem odmah platiti svoj dug kod svoga rođaka i da ne ćete kod toga lihvara nikad više ni jednog sapeka posuditi.«

Stari Jang nije znao od čuda, šta bi rekao. Toliko dobrote i ljubeznosti nije on još ni kod jednoga Kineza našao. »Meni se skoro čini,« započe on, »da je vaša vjera bolja od naše, kao što su i slike vaših bogova, što tu na zidu vise, mnogo milije i prijaznije od naših bogova. E, gospodine, što mogu učiniti, da vam zahvalim?«

»Ostavite mi tu vašeg malog To! Ja ću ga svašta lijepa i dobra naučiti, pa će vam on poslije i našu vjeru protumačiti, koja je uistinu mnogo bolja od vaše. Vi ga možete vidjeti, kadgod donesete ovamo ribu, a ako mu se kod nas ne bude dopadalo, možete ga povesti kući.«

Sada zapita Jang maloga To, hoće li ostati kod toga bradatog čovjeka. To je jedva dočekao takovo pitanje. Već dugo on škilji kroz prozor u dvorište, gdje čitava četa veselih dječaka na štulama goni veliku loptu. Pa kad je još i majka privolila, pristane napokon i otac. Tko sada veseliji od maloga To? Umalo da nije i mali Lo ostao pomišljajući, kako se tu fino jede, ali konačno je ipak volio ići s mamom.

I tako je To ostao u školi misionara, dok se nijesu njegovi vratili u kolibu na Ta-lo jezeru.

5. DESET GODINA KASNIJE.

Prošlo je deset godina od onoga dana, kada je mali To ostao u misijskoj školi u Hian-hienu. On je

već kršćanin, a ime mu je Antun. No obično su ga zvali Toni, jer je to mnogo sličnije kineskom, a dok je bio još malen, volio ga je P. Wecker zvati i Toni-li, što je zvučilo sasvim kineski. Sad je Antunu bilo već 16 godina i sretno je svršio misijsku školu. On je bio vrijedan đak, uvijek prvi i najmarljiviji u svom razredu. Osim kineskog učio je latinski i francuski, dapače i nešto njemački, jer je to bio materinji jezik njegova dragog učitelja P. Weckera i jer su u susjednoj provinciji Šantung djelovali njemački misionari. Jer on je već odavna stvorio odluku raditi, pomagati misionarima u obraćanju svojih zemljaka pogana i to kao svećenik, ako ga budu smatrali vrijednim toga visokog zvanja.

Sada je upravo sjajno položio zadnji ispit u Hian-hienu i poglavari, koji su izvrsno poznavali njegovu rijetku nadarenost, valjan mu život te njegovu pobožnost, poslaše starcu biskupu Msgru Bulté-u svjedodžbe i preporuke za vrijednog mladića, da bude primljen u sjemenište u Čang-kin-čoang.

Jednog jutra u proljeće 1900. iziđe Antun po svom običaju iza svete Mise u vrt. Tamo je bio lijep kip majke Božje, pred kojim je on uvijek molio, najprije da spozna svoje zvanje, a onda da ga postigne. Tako je i danas pošao prema kipu. Eto, sad ga možemo malo bolje promotriti. Ide sabrano, ruke je zadio u široke rukave te izgleda već skoro kao seminarac. U izraslom šesnaestgodišnjem mladiću teško je još raspoznati negdašnjeg malog, živahnog To. Samo prijazni pogled i smiješak oko usana, kad usput pozdravi kojeg druga, sjećaju nas još na veselog dječaka.

Kada se kod Majke Božje pomolio i htio se vratiti u kuću, dođe mu u susret P. Wecker mašući već izdaleka pismom. »O, oče! Pismo od biskupa? Smijem u sjemenište u Čang-kin-čoang?«

»Pogađaj, dragi moj! Za petnaest dana počima tamo škola. A znaš li, što ti možeš najbolje i najpametnije međutim učiniti? Evo, baš je tu tvoj brat Han, opet je donio nekoliko košara dobre ribe. Hajde ti lijepo s njim kući. Tamo možeš pomagati Patru Li kod pripravljanja katehumena za sveto krštenje. On ih ima u Ki i okolici opet lijep broj. A možda će ti uspjeti da napokon obratimo i tvog najstarijeg brata Mina.«

»O, dobro, rado ću pomagati P. Li. Ali Mina obratiti, iza kako ste vi to uzalud pokušali, ja imam malo nade. Čujem, da je iza obraćenja očeva na samrti i iza kako se i Han pokrstio sav izvan sebe.«

»Ne smijemo nikad očajavati,« odgovori misionar. »Preporučimo ga milosrđu Božjem i brizi Majke Milosrđa. No ipak nemoj ga siliti, ako vidiš, da ga to može samo još više razdražiti i uspiriti u njemu još veću mržnju na kršćanstvo; to bi bilo nerazborito. — A sad hajde k svome bratu.«

Han je sad bio već čitav čovjek, razrastao se, ta bilo mu je 25 godina! Lice mu se zasjalo od radosti, kad je ugledao brata. »Smiješ sa mnom«, poviče on, »dobri pater mi je već kazao. I seke će s nama. Debeli Leo čeka u čamcu. Al' će se mama veseliti! A još ti nešto ni ne znaš. Preksutra imamo svatove! Ja sam ti se eto oženio sa jednom čestitom kršćanskom djevojkom, koju mi je majka isprosila. Lijepa je, to se zna ,a ima i dobar miraz. Ti ćeš mi biti djever!« Antun zaželi sreću bratu na tu veselu vijest i bio je brzo spreman za put. Sestrice, Ma-li-ja (Marija) i Su-sang (Suzana), koje su se bile već rascvale u ljepušne desetgodišnje djevojčice, trebale su mnogo više vremena da se urede: da im najljepše njihove kao nebo plave haljine lijepo stoje, a o vrat su objesile na vrpci od crvene svile medalje Majke Božje, koje su dobile kao nagradu za lijepo vladanje, pa su se rado njima dičile.

Kad su se napokon i male gospojice pojavile, pođoše svi četvoro uz blagoslov P. Weckera na Huto-ho, gdje je u čamcu čekao debeljušac Leo. Leo ili Lo bio je za svojih 15 godina čvrst dečko, a umio je dobro veslati. I on je bio malo pokušao u misijskoj školi uz Antuna, ali njegov talent nije dostajao da se iz njega napravi učenjak. No zato je on pokazivao, da će od njega biti valjan ribar i vozač. I tako je on pomagao bratu Hanu. — Ivan bilo je ovomu krsno ime, ali su ga jednostavno zvali Han — kod ribolova, otkako je umro otac. Min, najstariji omrazio se roditeljima, braći i sestrama, otkako su ovi postali kršćani i bio je rijetko kada kod kuće.

Antun je pitao za Mina, kad su plovili rijekom prema Ta-lo jezeru. »Min zabrinjuje jako majku i sve nas«, pripovijedao je Han. »Nisam ga vidio već mjesece i mjesece. Skita se sa kojekakim bekrijama naokolo, a čini se, da se sada spleo i sa bandom »Velikih noževa«, koji su došli preko kanala k nama i sada hoće i kod nas navaliti na kršćane, kaošto su to učinili s njemačkim misionarima i našoj braći u Šantungu.«

»To je slabo,« odgovori Antun vrlo ozbiljno. »Biskup je naredio javne molitve za pomoć protiv »Velikih noževa« i rulje »Boksera«, koje se sad posvuda skupljaju i prijete da će sve kršćane poklati, ponajprije strance, a osobito naše drage svećenike. Zato su strani narodi zaprijetili, da će zaratovati na našu domovinu, ako carica ne uništi oružjem te strašne čete pljačkaša i ubojica. Ja se jako bojim, da će i naš Min slabo proći, ako se na vrijeme ne raskrsti od tih krvoločnih četa.«

»Ja ne znam«, opet će Han, »ali bojim se, da će biti zla. Jer koliko vidim, veći dio mandarina pristaje uz te bande protiv stranaca i nas kršćana. Vele, da je volja same carice da se »Carstvo sredine« oči-

sti od sviju stranaca. I tako bi se moglo dogoditi, da oni doista stradaju, a s njima i mi, usprkos velikih željeznih brodova, koji su se usidrili pred Peihom. Ti ne mogu na kopno, da nas zaštite! Osim toga ja sam čuo, da je naše »Carstvo sredine« prema svim ostalim carstvima zemlje tako veliko kao veliko brdo prema par zrna pijeska. I nadalje, mi ćemo biti svi pokojni prije nego mogu vojnici sa željeznih lađa doći da nam pomognu, ako »Veliki noževi« i »Bokseri« počnu izvađati ono, čime se prijete.«

»No to ne bi bilo za nas nipošto najgore, ta onda bismo bili mučenici!« reče Antun. »Ali za Kinu bi to bilo strašno žalosno. Tko bi onda obratio našu domovinu, kada bi svi stranci bili poubijani i nijedan novi više ne bi smio stupiti na naše tlo?«

»P. Li, ti i drugi kineski svećenici,« izjavi mala Malija, a Suzana doda: »Ako »Veliki noževi« ne poubijaju i vas sve i nas s vama; joj, kako se ja bojim!«

»No, tako malim djevojčicama kaošto ste vi, ne će oni ništa,« tješio je Leo sestrice. Ali meni i Hanu, a osobito Antunu lako se može desiti, da nam prerežu grkljan. Ne bi li bilo bolje, da mi svi skupa s majkom za vremena pobjegnemo u Hian-hien, dok ta rulja ne bude protjerana do Paara?«

»No, nije još ipak tako hitno,« umirivao je Han. »Ja nisam čuo da bi te palikuće bile već u našoj blizini. Nemojmo se dakle uzalud strašiti, preksutra ćemo mi veselo svadbovati!«

Uto su bili već i stigli u jezero i svi upiljiše oči tamo prema duguljastom poluotočiću, gdje je prije deset godina stajala bijedna ribarska kolibica. Sada ugledaše tamo malo kršćansko seoce sa kojih dvanaestak kuća i zgrada, a preko slamnatih krovova gledao je u jezero šiljasti tornjić kapele. Bog je Jangu zadnjih godina blagoslovio posao, misionari su mu pripomogli i tako je on mogao namjesto trošne

kolibice sagraditi lijepu kućicu, a unaokolo naseljavali su se i drugi novoobraćenici na tom malom poluotoku. Napokon su misionari sagradili i malu kapelu, posvećenu sv. Petru, zaštitniku ribara, a uz kapelu stan za kineskog svećenika P. Li, i tako je bilo utemeljeno malo kršćansko selo, za koje je bilo nade, da će s vremenom još više narasti.

»Ti nisi još ni vidio, što sad imamo u crkvi,« pripovijedao je Han. Ti ćeš samo gledati. Na oltar je postavio P. Li divnu sliku: Spasitelj sjedi u lađi sa sv. Petrom i sv. Andrijom i blagosliva njih i ribe, koje oni vuku mrežom u lađu. Da vidiš samo koliko riba ima i kako su velike i tako vjerno naslikane, da misliš: sad će skočiti natrag u vodu. — Gle, gle, eno na obali majka!«

I doista na obali je stajala stara Jangovica naslonjena na štap. Iako joj je bilo jedva 50 godina, ipak je bila već vrlo slaba i imala je sijedu kosu. U Kini naime žene mnogo prije stare nego kod nas. Rukom je zaklonila oči od sunca i gledala prema lađi. Prije nego je ona mogla i da raspozna one u čamcu, začuje već klicanje: »Mama, mama! Svi dolazimo!«

Ona zadršće od radosti i mahnu im namežuranom rukom na pozdrav. Za par časaka već je pritisnula Antuna i djevojčice na srce. »Kako ste veliki narasli!« čudila se i plakala od dragosti.

Nato dođoše obadvije starije sestre, koje su već bile udate, sa svojim muževima, vrijednim kršćanima, a na koncu i P. Li i ostali neki prijatelji i svi su pratili dobru gospođu Jang kući. No najprije se još svratiše u kapelu, da pozdrave dragog Spasitelja, pa kad su se nagledali i lijepe slike sv. Petra, nad kojom su svi bili ushićeni, pođoše kući.

6. PROGLAS CARICE.

Još su svi ugodno sjedili u prijatnoj sobici kod stola, kadli se najednom otvoriše vrata i u sobu uđe rođak Šan i Min.

Kao ono prije deset godina tako i sad nije njegov posjet nikoga razveselio. Vrlo nerado primio je onda od Janga isplatu njegova duga, a osim toga bilo mu je od jednog visokog mandarina zaprijećeno strogom kaznom, ako se drzne još kadgod na taj način iziskivati novce. Onda se sav bijesan zakleo, da će se ljuto osvetiti obitelji Jangovoj, mandarinu i misionarima. Sad se činilo, da je došlo vrijeme, da izvrši svoju zakletvu. Još više nego Šan uplašio je majku nesretni Min. Izgledao je pijan.

»Ohoho! Tu ima čitavo gnijezdo izdajica domovine!« počeo je Min vikati promuklim glasom. »Da, svi ste vi izdajice, prodali ste se prokletim tuđim vragovima — ne ću da mi tko protuslovi! Dajte mi najprije štogod da pijem!« vikao je obrnuvši se majci, »jer mi je grlo suho ko šljunak u pustinji Gobi! Ako mi udovoljite i date mi novaca, da tako ostanem u obitelji, možda ćemo vas poštedjeti. Jer valja vam znati, da su moja braća od »Velikog noža« nama za petama.«

»Da, da, to je samo iz čiste ljubavi prema vama, što smo mi sad došli da vas pohodimo i da spasimo novac obitelji,« reče porugljivo podsmijehivajući se Šan.

»Saki (rakija od riže) ovamo!« vikao je Min.

»Mi nemamo rakije u kući,« odvrati majka. »Hajde popij šalicu čaja, to će ti bolje utišati žeđu.«

»To je za žene i djecu! Ja moram piti nešto jače, da mogu domovinu osloboditi od tuđih đavola i sviju njihovih prišipetalja!« Nato izvuče bocu rakije i htjede je isprazniti. Han mu je brzo istrgne iz ruku

s riječima: »Ti si, Min, već dosta pio, daj meni danas tu bocu!«

»Hehe, braco, dobit ćeš je, ako se odrečeš vražje vjere i budeš opet pravi Kinez kao ja i rođak Šan. Tako mi sviju bogova, ti si mi bio uvijek drag, a i Lo, iako ste se dali zaluditi od onih laža i prevaranata. Ali taj Li tu i ti To, koji si obukao to prokleto odijelo tuđinaca, vi ćete platiti tu sramotu svojom krvlju! Hoćete, bogova mi!«

»O, brate, ako ti zoveš vjeru u pravoga Boga sramotom, onda ja rado za tu sramotu umirem« odvrati blago Antun.

»A zar nije veća sramota i prava sramota skitati se sa razbojnicima i palikućama?« zapita majka. »Jao, jao, nesretni sine, još ću morati doživiti, da te kao zločinca predadu krvniku!«

»Oho, mama, nije tako, nije tako! Ja stupam i borim se pod zastavom cara protiv neprijatelja Kine! Čika Šan, pročitajte im oglas carice i princa Tuana! Sad ćete čuti, što smo mi, i što ste vi. Han, bocu ovamo! Živila carica i princ Tuan! Smrt svim strancima i njihovim pomagačima!«

Šan izvuče veliki žuti papir i pokaže im. Ispod objave bio je carski pečat sa zmajevima i potpisi carice i princa Tuana. Onda se nakašlje, nasadi rožnate naočale na svoj tupi nos i počne čitati duge rečenice oglasa. Govorilo se tu o drskosti »stranih vragova«, koji pod izlikom da naučavaju novu vjeru u »Carstvu sredine« sve više i više prodiru u Kinu i nemaju druge nakane nego da je komad po komad proždru osvajajući jednu pokrajinu za drugom, da svojom trgovinom varaju Kineze i isisaju im krv. »Već su neke dijelove otkinuli: Portugalci Malaku, Englezi Hongkong, Francuzi nekoliko komada na južnoj međi, Nijemci Kijaučou, a Rusi mnoge gradove i sela na sjeveru. Kako mi obilujemo na zemlji i ljudima, to

smo tima prosjacima, koji stoje na našim vratima, velikodušno neke dijelove poklonili. Ali kako se oni time ne zadovoljavaju, nego kao pravi prosjaci postaju sve drskiji i uvijek nove dijelove traže, dapače po našoj zemlji izazivajući srdžbu duhova naših preda voze se gvozdenim kolima (željeznicama) i pomoću čarobnih žica (telegrafa) govore sa svojim zemljacima, koji su udaljeni više tisuća li, tamo iza mora, a svim time naše carstvo trpi štetu i pogibao: to smo mi čvrsto odlučili da takvu drskost dulje ne podnosimo, nego da njih i njihove ortake potpuno istrijebimo ognjem i mačem. Zato pozivamo sve svoje vjerne podložnike da se okupe pod naše zastave i zapovijedamo im, da sve strance potuku. Oni pak naši podložnici, koji su se dali od tuđinaca zaluditi i prigrliše njihovu vjeru, imaju se nje odmah odreći. Ako toga ne učine, imaju se smatrati i oni strancima i dijeliti njihovu sudbinu. Sav njihov imetak pripada onima, koji ovu našu odluku provedu.«

Tako je čitao Šan hripljivim glasom poziv caričin. Prisutni se uplašiše. Čak i mirni P. Li nije mogao sakriti, da su ga te prijetnje zabrinule. No Antun poviče, čim je čitanje bilo gotovo: »To je sigurno krivotvoreno! Carica i ministri Čung-li-jamena (vanjskih posala) u Pekingu izdali su posve drukčiji proglas, koji hvali kršćansku vjeru, dopušta svima Kinezima da je prigrle i prijeti najvećim kaznama svima, koji vrijeđaju strance. Ja sam taj proglas vidio sam na svoje oči! Potpisan je podkralj pokrajine Čeli, dok su imena na tom peraču samo naštampana. Naštampati se može svaka laž. Mama, ne daj se zastrašiti, i nitko neka se ništa ne boji!«

»Ne zastrašiti se, hahaha!« rugao se Min. »A pod našom zastavom ima sto tisuća neranjivih boraca, koji provađaju caričinu odluku! Čekajte samo, brzo će nestati i vas i cijelog vašeg skotskog roda!«

»Ja pitam po zadnji put: Hoćete li se odreći te proklete tuđe vjere ili ne? poviče rođak Šan izvlačeći iz korica veliku sablju, kojom je bio opasan.

«Mi ostajemo svi vjerni Kristu« odvrati P. Li.

»Radije umrijeti nego njega ostaviti!« poviče oduševljeno Antun.

»Da, radije smrt!« povikaše svi.

»No ti, nesretni Mine, ipak ne ćeš omastiti ruke krvlju svoje majke i svoje braće i sestara?« pitala je zaprepaštena majka. »To bi ipak bio i po poganskoj vjeri užasan zločin!«

»Zar ja nisam došao s rođakom Šanom, da vas spasim?« odvrati smijući se Min. No kad vi ne ćete, onda mi moramo izvršiti caričin nalog. Sa izdajicom Li ćemo započeti!«

Nato strgnu pijani čovjek sa zida križ i baci ga na zemlju. Onda zgrabi svećenika za vrat i poviče kao mahnit, mašući sabljom u desnoj ruci: »Pogazi to, ili će ti glava odletjeti, tako mi moga imena!«

Ali u tren oka već je Han istrgnuo bratu sablju iz ruke, a Antun podignuo križ sa zemlje. U isti čas pograbiše dva susjeda Šana pa i njemu istrgnu sablju iz ruke. Zatim htjedoše da oba napadača izbace van. No uto se otvore vrata, a u sobu navali kojih 6—7 oboružanih ljudi. Ti su bili sakriveni u bambusovu grmu pred kućom i čuvši viku zarobljenika uđoše u kuću.

»Oho«, poviče Šan, »što ste vi mislili, da je stari Šan tako lud, pa će bez sigurne zaštite u takovo gnijezdo izdajica? Vežite« poviče on zapovijedajući došljacima, »ovu dvojicu, koji su se drznuli mene taknuti! I toga najvećeg izdajicu, toga Li! I toga golobradog balavca, koji se usudio dekret carice nazvati krivotvorenim!« Ovo je rekao pokazujući na Antuna.

Zapovijed je bila odmah izvršena. Molbe i jadikovke gospođe Jang nisu ništa pomogle. Sa rukama

svezanim na leđima ležale su tu sada četiri žrtve očekujući muke, a možda i smrt. »Odvažno!« šapne svećenik Li svojim drugovima. »Ta što ćemo pretrpjeti, bit će za našeg Spasitelja, koji je za nas trpio. Pokajte se, ja ću vam dati sveto odrešenje!«

Stari Šan zapovjedi, da se svećeniku izuju cipele i čarape. »Da mu malo pogladimo tabane!« posprdivao se on. »Kad je prije zavađao druge, neka im sada dade dobar primjer, kako valja pogaziti lik tuđeg Boga! Udri junački!«

Dva krvnika počnu nemilo udarati svećenika bambusovim štapovima po tabanima. Mučenik je doduše drhtao od žestokih boli, ali iz njegovih usta nije se čula nikakova druga riječ nego po gdjekoji tihi uzdah za postojanost i obraćenje njegovih krvnika.

»Zar da mi to mirno gledamo?« reče Han nekolicini susjeda, koji su kipući od bijesa gledali mučenje.

»Al' šta možemo? Premalo nas je i nemamo nikakova oružja,« glasio je odgovor.

»Ah, šta!« promrsi Han bijesno kroz zube. »Počekajte malo!« Onda povuče Leona za rukav i začas nestade obojice iz sobe kroz prozor... Krvnici su bili zabavljeni mučenjem, pa nisu ni opazili.

Sad je došao red na Antuna; svećenik je ležao krvavih nogu u nesvijest. U srcu okrutnog Šana ipak se pojavilo neko milosrđe prema rođaku i htio ga je svakako navesti na otpad. Kad su i njemu svukli cipele i čarape, progovori mu Šan: »Eto pogledaj noge toga starog magarca, kojega njegov Bog ipak nije mogao osloboditi od muka, pa budi pametan!«

»Moj Bog me može osloboditi od muka, ako hoće,« odgovori Antun odlučno. No svakako će mi on kratku muku, koju podnesem za njega platiti vječnom radošću. Udri samo, ja ne ću zatajiti Boga, koji je za mene na križu umro!«

»Hajde, tvrdoglavi! A ti onda barem iskaži počast svojim predima!« nastavi Šan skidajući sa zida križ i stavljajući namjesto njega cedulju sa poznatih šest slova, koja glase: ploča duhova pređa porodice Jang.

»Častiti roditelje i pređe, to je dobar zakon,« reče Šan. »Hajde daj dakle iskaži dusima naših pređa po kineskom običaju počast!«

Na znak Šanov podignu banditi Antuna na noge i očekivali su da učini običajni poklon pred ceduljom. Ali mladić mahnu glavom i reče: »Zapovijed je Božja da častimo i slušamo roditelje, dok su živi, a kad umru, da ih se zahvalno spominjemo i za njih se molimo. Na to sam uvijek spreman. Ali poštovanje i žrtve, koje vi po kineskom obredu od mene zahtijevate, jesu praznovjerje i idolopoklonstvo, i toga ja ne smijem činiti. Radije ću se dati ubiti!«

Uzalud su nastojali Min i Šan da ga na to sklonu. Pa čak i majka, koja nije bila dobro poučena u vjeri, mislila je, da se smije tim naoko bezazlenim poklonom osloboditi od muka. Antun je ostao čvrst. Nato Šan plane od bijesa i udari ga šakom u leđa, da je posrnuo i srušio se pred ceduljom. Onda zapovjedi krvnicima da započnu. Ali u taj čas otvore se vrata, a u sobu uleti Han sa četicom kršćana. Bili su oboružani batinama i kijačama. Za par časaka bila je kukavička rulja svladana i povezana skupa sa Minom i Šanom.

»Jesam li vam rekao, da me moj Bog može osloboditi muka!« dobaci Antun Šanu, koji je škrgutao zubima od bijesa.

»Počekajte samo!« odvrati ovaj, »preksutra će osvanuti tisuće i tisuće te nas osvetiti ognjem i mačem!«

7. BOKSERI DOLAZE.

Odvažnim činom kršćana, koje su Han i Leo pozvali iz seoca, bili su Li i njegovi drugovi zasada oslobođeni od krvnika. Ali što će sada biti? Morali su biti spremni, da svaki čas navale nove, veće čete razbojnika. A i neprijateljski mandarin iz Ki, kada vidi, da se njegovi ljudi, koje je posudio Šanu, ne vraćaju, sigurno će poslati jaču četu, da vide, što je na stvari, sve kad se i ne bi obistinile prijetnje o hrpama boksera.

Što dakle da sad činimo? Tako su pitali ljudi P. Li, kad je ovaj došao k sebi. Dugo se vijećalo i govorilo i ovo i ono. Kinezi su od naravi strašljivi i plašljivi, i većina ih je bila pripravnija na kukanje i jadikovanje nego na posao. Pa ipak spasiti je mogao samo odvažan i brz čin, ako su zbilja preksutra imale izbiti rulje od više tisuća neprijatelja. Već se i smrknulo, a još nije bilo ništa odlučeno.

Uto doletješe neke žene i javiše, da je prema istoku i jugu nebo crveno kao krv. Svi istrčaše pred kuću i sa užasom su to promatrali. »To gore kršćanska sela na granici Šantunga!« poviče Antun. Zar ćete tu stajati besposleno, gledati i čekati, dok ne dođe neprijatelj ovamo, da nas kolje ko bespomoćne jaganjce? Na noge i počnite već jednom, što predlažu P. Li i Han. Pošaljite glasnike u sva obližnja kršćanska sela! Neka svi dođu sa ženama i djecom i s toliko hrane, koliko mogu ponijeti, ovamo na naš poluotok. Još ove noći iskopajmo na najužem mjestu poluotoka jarak, a zemlju navucimo da bude nasip. Iza toga nasipa može se dvjesta odvažnih ljudi — a bit će vas i više — protiv tisuća čitave tjedne lako braniti. Ja ću međutim pozvati pomoć iz Hian-hiena, gdje je »Veliki mandarin sa plavim pucetom«, koji je prijatelj kršćana i Evropejaca. On će sigurno sa svojim četama udariti na buntovnike. Za nekoliko dana bit će svaka pogibao uklonjena!«

Odsjev ognja, koji se sve više i sve jasnije odrazivao na noćnom nebu, govorio je jasno i najneodlučnijima o prijetećoj pogibli. »Antun ima pravo!« povikaše sada svi. »Hajdemo odmah na posao, kako predlaže P. Li!«

»Ah, Bože, smiluj se našim ocima i braći tamo preko, kojima gore sela!« jadikovale su žene.

»Hajdete vi s djecom u kapelu pa molite za njih i za nas!« poviče mladić. »A svi ostali, koji mogu kopati ili nositi košaru punu zemlje, neka idu s nama. A najokretniji dečki, ti, Leone i ti i ti (Antun je označio više dječaka) vi letite što vas noge nose u obližnja sela! Čekajte, ponijet ćete cedulje; ja ću ih začas napisati, a P. Li će potpisati. Ali da ste trčali! O vašoj brzini ovisi spas više stotina ljudi!«

»Trčat ćemo kao zecevi« povikaše dječaci.

Za par minuta bile su cedulje gotove i razdijeljene. Glasnici su još dobili usmeni nalog, šta da kažu misionarima i seoskim starješinama, a onda se razlete u gluhu noć, svaki na svoju stranu. Baš na sreću sjao je mjesec, da je bilo jasno skoro ko po danu. — Han je međutim bio s ljudima na poslu, kopali su jarak. Poluotok je bio na najužem mjestu ipak skoro sto koraka širok, a jarak je morao biti barem dva metra dubok i isto toliko širok, ako su htjeli da pruži potrebnu zaštitu protiv neprijatelja. Ali radnika je bivalo uvijek više i više. Najprije su počeli stizavati stanovnici obližnjih zaselaka, a onda pomalo i oni iz udaljenijih sela i još prije ponoći bio je posao na kojih dvadeset mjesta započet. Kad se počelo zdanjivati, stajao je jarak i nasip kao mravlja staza, jarak je bivao sve dublji, a nasip sve viši i čvršći. Novi radnici su neprestano stizavali.

»Ako nam razbojnici dadu da mirno radimo danas do večeri, jarak će biti gotov« reče Han brišući

si znoj sa čela. »Sad još na nasip čvrsti plot kao krunište, i mi možemo prilično mirno očekivati njihov dolazak. Nisam mislio, da ćemo do zore već tako daleko biti s poslom.«

»Dobro ste radili!« pohvali ih Antun. A i naši glasnici su dobro izvršili svoju dužnost. Iz jedno dvanaestak sela su ljudi već tu, a do podne možemo očekivati ih iz još jednog tuceta sela. Samo da su ponijeli više riže!« doda on sa uzdahom.

»I više pušaka i baruta! Ja ne vjerujem, da imamo dva tuceta pušaka« reče Han.

»No, to je dosta za jedan srdačni pozdrav. Baš je netko pričao, kako ti bokseri tvrde, da su oni neranjivi. Ali kad ugledaju, kako se prvih dvadesetak od njih valjaju u krvi od našeg ljubeznog pozdrava, vidjet ćeš, kako će i ostali dati tabanima vatru.«

»Nadajmo se, da pravo zboriš! Jer ako budu odvažno navaljivali na nasip, morat ćemo većini ipak podleći,« odvrati Han. »Ti bi morao odmah u Hianhien i zamoliti »mandarina s plavim pucetom« da nam na vrijeme pošalje pomoć.«

»Pismo je napisano. Čim se neprijatelj pojavi, čamac će poći. — Ali, eno opet dolaze čitave čete bjegunaca! Ah, to je P. Wecker! Hvala Bogu, sam on nam ga je poslao! On može preuzeti vodstvo!«

»Pozdravi ga, a ljude pošalji k nama na posao, čim se malo odmore od puta,« reče Han i pođe na nasip.

Antun požuri bjeguncima ususret i pozdravi misionara. Ovi su na sreću donijeli više riže, lijep broj pušaka i streljiva. Pratio ih je jedan kršćanima sklon mandarin sa četicom oboružanih ljudi.

Jedva je naime bio Antun otišao sa svojom braćom i sestrama iz Hian-hiena, kad stiže onamo vijest o ustanku Boksera. Poglavar misije pošalje odmah P. Weckera, koji je prije bio papinski vojnik zuav, u

ugrožene kršćanske općine, da ohrabri vjernike i pripravi ih na otpor protiv razbojnika. Njemu nije preostalo ništa drugo nego da s njima pođe na poluotočić Sv. Petra, gdje se moglo najbolje nekoliko dana braniti. Zamisao P. Li i braće Jang veoma ga je obradovala, jer je uistinu bilo najbolje, što se moglo učiniti. Vrlo se razveselio kad je vidio već skoro gotov nasip i pohvali braću Jang i njihovu zamisao. — Preostalo je jedino još da se u pličinu, kojom bi se moglo obići jarak, zabodu u muljevito dno oštri mali bambusovi klipovi. Zatim pođe misionar s Antunom u kuću, gdje je ležao P. Li sa iznakaženim nogama.

Dok su prolazili, okruživale su ih čitave čete žena i djece glasno plačući i jadikujući. »Odvažno!« poviče misionar. »Mi smo u ruci Božjoj! Hvala valjanim ljudima Sv. Petra, zasada se možemo smatrati spašenima. A ako nas dragi Bog hoće uzeti u lijepo nebo i kao nagradu za to, što smo za njega izgubili ove naše jadne kolibice, uvede nas u svoje divne dvore, onda mu pogotovo moramo biti zahvalni. Hajdete u kapelu i molite se! Sveti anđeli čuvari vaše djece borit će se s nama!«

U kapeli nije bilo mjesta za mnoge žene, djecu, starce i starice; u velikom polukrugu oko kapele klečali su premnogi i molili naglas litanije bl. Djevice Marije: »Pomoćnice kršćana, Utješiteljice žalosnih, Djevice moguća, Tornju Davidov: moli za nas!« Tako se orila pobožna molitva preko kuća daleko na pučinu jezera . . .

»Ona će nam pomoći!« uskliknu svećenik sa suzom u oku, kad je vidio i čuo žarku i pouzdanu molitvu vjernika, »iako ja ne vidim, odakle bi nam mogla doći pomoć.«

Istom kad je svećenik bio s P. Li sam, mogao je razgaliti svoje srce: »Ne vrijedi tajiti, mi se moramo spremiti na smrt!« Hiljade i hiljade su se pridružile

toj mahnitoj sekti i vladaju se kao opsjednuti. I doista čini se, da i sam sotona ima tu svoje prste. Svakako on se služi tim bjesomučnicima, da uništi naše kršćanske općine. Vidio sam ih kako ulaze u Kao-lo. »Živio carski dom, smrt svim Evropljanima!« pisalo im je na jednoj zastavi. »Smrt svim stranim vragovima!« na drugoj. Kako čujem P. Andlauer je ubijen, a čini se i još neki drugi su već stekli mučeničku krunu. Pred kršćane stavljaju izbor: otpad od vjere ili smrt. Koliko sam dosad saznao, vjernici se drže upravo herojski. Stotine ih je već poginulo kao mučenici, 20—30, ili možda još i više sela na jugu i istoku posve su popaljena. Načelnik u Kao-lo nadao se još, da će vrlo skupom otkupninom moći spasiti svoje veliko selo, kad sam ga ja ostavljao. Upravo sam još zatekao svoje vjernike, baš im je stigao vaš glasnik i sklonio ih na vaš poziv, koji nam barem za koji sat obećaje produženje života. Bog neka nam se smiluje u svom milosrđu! Koliko bi ljudi moglo biti, koji su se dosad sklonuli na taj poluotok?«

»Bit će ih oko 2000, od toga barem 500 muževa i mladića sposobnih za boj,« odgovori Antun. »Mi ćemo se moći braniti tako dugo, dok nam Tao-tai iz Hian-hiena ne dođe u pomoć.«

»Zna li on naš položaj?« upita P. Wecker.

»Još ne. Ja sam mislio, da nam valja pričekati, da vidimo, hoćemo li doista i mi biti napadanuti. Razbojnici bi mogli okrenuti i na sjeverna kršćanska sela, a onda bismo im mi svojom preuranjenom vješću samo oduzeli potrebitu pomoć. Pismo sam već napisao i mislio sam poslati ga po Leonu, čim nas neprijatelj napadne. No sada mi se čini, da će biti bolje, ako vi, velečasni, sami pođete u Hian-hien. Vi ste lično poznati sa »Velikim mužem« (vrhovnim mandarinom), i na vašu usmenu prošnju doći će nam on mnogo prije u pomoć nego na moje jadno pismo.«

»Da, istina je, ja poznam dobro mandarina Tao-tai, i on se uvijek pokazivao kao naš prijatelj,« odgovori P. Wecker. »Ali u tom opasnom času ja ne smijem ostaviti svoje stado.«

»Ono nije ostavljeno« reče P. Li. Ja sam tu i čim se pojavi neprijatelj, neka me odnesu na bojno polje. Stajati na svojim bijednim nogama dakako još ne mogu, no to nije ni potrebno. Par jakih ruku može me odnijeti, gdjegod bude potreban svećenik. Antun ima pravo. Vaša velečasnost mora u Hian-hien, to je naš jedini spas.«

P. Wecker je htio još prigovoriti, da je dosta, ako on napiše pismo Tao-taiju i neka ga glasnik odnese, kadli Leo navali na vrata vičući: »Brzo na nasip! Iz Kao-lo dolaze bjegunci, a njima za petama Bokseri!«

8. PRVA NAVALA.

Sve poleti na nasip. I P. Lia ponesoše onamo na njegovu stolcu.

Prokop je bio gotov, skoro svuda dva metra duboko. Baš su pustili u njeg iz jezera vodu, koja ga je naglo napunila. I plot je stajao na nasipu kao kakav mali bedem. Bio je napravljen od tri metra duga, jaka kolja, koje su nasjekli u obližnjoj šumici i isprepleli granjem i trnjem. Tek još na jednom mjestu stajao je uzak prolaz, a pred njim je preko jarka ležala daska kao mostić. Na taj uski mostić naletiše bjegunci iz Kao-lo ko bez duše.

»Polaganije! Svi ćete se strovaliti u jarak!« opominjao ih je Han. »Imamo vremena. Svi će doći na red. Najprije žene i djeca!«

»Tu su, tu su, za nama su!« vikali su bjegunci.

»Sve je propalo! Oni će unići s nama u opkop!« jadikovali su drugi.

»To ćemo vidjeti!« reče Han, koji je sa nekoliko najodvažnijih ljudi branio pristup k mostiću.

Oni, koji su već sretno prešli u zaklonište, pripovijedali su jaučući i lamajući rukama užase, da se čovjeku kosa ježila. Bokseri su bacali žene i djecu u goruću crkvu, druge su prikovali na kućna vrata kao na križ i onda kuću zapalili, na stotine su ih proboli kopljima ili na koji drugi užasni način poubijali. Svijet se kupio oko nesretnika i slušao sa jezom njihovo pripovijedanje.

»Na nasip! Svaki na svoje mjesto! Žene i djeco, udaljite se! Dolaze!« Bio je to glas Hanov, koji je javljao dolazak neprijatelja.

»Velečasni, vrijeme je, da krenete na put«, upozori Antun svećenika. Vozit će vas moj brat Leo. On je doduše još mlad, ali jak je dosta i već je mnogo puta napravio taj put. Leo, uzmi mali lagani čamac i vozi što brže možeš! Spas sviju nas ovisi o tvojoj spretnosti i brzini!«

»Ne boj se!« odvrati Leo. »Uostalom ja sam samo godinu dana mlađi od tebe i ja bih više volio ipak tu ostati i boriti se.«

»Svakako, i ja ne sumnjam u tvoje junaštvo. Ali ti si spretniji veslač od mene, a o brzini čamca ovisi naš spas više nego o desetorici najboljih boraca.«

To je godilo mladiću. »Dobro,« reče on, »ja idem! A ne bi l' povezo i našu majku i male sestre? One i tako ne mogu ovdje ništa pomoći.«

»Lijepo je, da misliš na našu majku i sestrice,« reče Antun. »Pitaj mamu. Ali samo ne oklijevaj! Velečasni, sretan put! Nek vam dragi Bog pomogne, da nam se na vrijeme povratite i spasite nas!«

Antun zagrli brata, poljubi svećeniku ruku i kad ga ovaj blagoslovi, požuri on na most, preko kojega su upravo prelazili zadnji bjegunci. P. Wecker požuri sa svojim mladim vozačem na obalu. Tek jedan

časak su se zaustavili kod kućice gđe Jang. »Ne,« odvrati ona brzo i odlučno na poziv svojega sina. »Bit će bolje ako ja ostanem. Maliju i Suzanu možeš povesti, one će biti najsigurnije u kući dobrih sestara. Draga djeco, neka vas prati vaš sveti anđeo čuvar!«

Začas je bio čamac odvezan i okliznuo se od obale kroz trsku na jezero. Na obali je stajala majka mašući na pozdrav zaplakanim djevojčicama. Od strane, na kojoj je bio nasip, začuje se urlanje tisuća i prasak pušaka. To je odvratilo pažnju siromašnih bjegunaca od čamca, koji se kretao od obale, inače bi, kako se P. Wecker bojao, sve majke htjele da se uzmu i njihova djeca u čamac. Čim je čamac nestao u rogozu, pođe i gđa Jang u crkvu, da se pridruži stotinama žena i djece, koji su tamo molili za pomoć i spas. »O dobri Spasitelju, ne molim te za naš kratki zemaljski život«, molila je ona u svom majčinskom srcu,« nego te molim da i ja i moja djeca postignemo vječni život. A daj, o milosrdni Bože, da se i moj bijedni zaslijepljeni Min obrati i spasi! Rado ću umrijeti, samo mi usliši tu molbu, o moj mili Spasitelju!«

Međutim očekivali su branitelji na nasipu prvu navalu. Han je u pravi čas povukao dasku sa prokopa te njom i sa nekoliko kolaca, koji su bili tu u pripravi, zatvorio zadnji otvor na plotu, kad stigoše prve hrpe neprijatelja. Kad ovi ugledaše pred sobom jarak i nasip, podigoše bijesnu viku i opališe puške u plot. To su bili hici, koje je P. Wecker čuo na odlasku.

»Ne pucati, dok oni navaljuju i dok ja ne dadem znak!« poviče mandarin, koji je preuzeo vrhovno zapovjedništvo. On požuri sa Hanom još jednom uzduž nasipa. Strijelci, njih jedno sto, bili su dobro podijeljeni. Na oba kraja nasipa stajalo je na svakom po

dvanaest najboljih, koji su imali onemogućiti pokušaj neprijatelja da po pličini obiđe nasip. Ostali su ležali na svaka dva koraka po jedan ili dvojica dobro sakriveni na nišanima. Između i iza njih stajali su drugi naoružani kopljima, batinama i kijačama. Ovi su imali stupiti u akciju u slučaju, da se neprijatelju posreći preći jarak. Oko njih su ležale i velike hrpe kamenja, da se i time, ako ustreba, počasti nemilog gosta.

»Štedite barut!« reče mandarin, »jer na žalost nemamo ga mnogo.«

»Deset hitaca za svakog čovjeka, a to je hiljadu mrtvih neprijatelja!« kušao je Han da ljude ohrabri. A ako vam ni to još nije dosta, onda ću ja najveću ribu iz jezera živu, s ljuskama, progutati! — Vi ih morate pustiti, da dođu na sam rub jarka. Na tri koraka udaljenosti mora svaka kugla pogoditi, pa ma ti bio ćorav!«

»Da, to bi bilo tako, kada oni ne bi bili neranjivi,« očajavao je mašući glavom neki stari Kinez. »Ali oni imaju amulete i nekako su začarani i neranjivi.«

»Pa i ako ga ubiješ, on odmah ustane i bori se opet dalje. Tako sam čuo iz usta jednog bonca, koji ide s njima« reče drugi.

»No vi ste se dali od bonaca lijepo nasamariti!« smijao se Han. »Dakle pazi sada dobro, pa kad vidiš prvoga ubijenog, koji se dalje bori, pokaži mi ga, i ja ću ga sa kožom i kosom živa progutati kao i najveću ribu s ljuskama. — Ali gle, evo dolazi glavna rulja! Pozor!«

Uz divlju viku kao čopor bijesnih vukova valjala se prema poluotoku nepregledna množina Boksera. »Ho, pa tih ima više tisuća!« reče problijedivši mandarin, koji se uspeo s Hanom na malko povišeno mjesto, s kojega su mogli pregledati nasip i bojno polje pred prokopom.

»Gledajte samo, ti se doista vladaju kao mahniti ili opsjednuti!« nadoda Han također malo preplašen i nehotice se prekriži. »Ma skoro svi su gotovo posve goli!«

»Duh, koji ih vodi, goni ih na to,« odvrati mandarin.

»To mora biti nečist duh, ja ga prezirem!« ponovno će mladi kršćanin. »Zar će nesretnike doista tako u smrt natjerati? A, ne, oni će se sigurno već osvijestiti, pa će poslati poslanstvo, da pregovara.«

I uistinu u udaljenosti od kojih 200 koračaja zaustave se hrpe i postave u redove. Onda se odluči jedna četa od kojih sto ljudi i približi se na nekoliko koraka blizine prokopu. Mahnu velikom zastavom i zahtijevahu vikom da ih se sasluša. Mandarin im poviče neka govore. Jedan bonc uzme sada veliku zastavu i pokaže njezin natpis: »Živio carski dom! Smrt svim strancima!« — »Ako nam odmah ne izručite strane vragove,« poviče on, »sve vas čeka smrt!«

»U našem zakloništu nema uopće Evropljana,« odgovori im mandarin.

»Onda nam izručite izdajicu Li i ostale, koji naučavaju tudu vjeru i prisegnite starim bogovima vjernost, inače ste i vi izdajice i sve vas čeka smrt!«

»Naš car je uzeo strane učitelje i njihove učenike pod svoju zaštitu. Jeste li razumjeli, vi buntovnici i ubojice? Ako se odavle u miru ne izgubite, onda će vam naše kugle odgovoriti!«

»Čim je to mandarin izrekao, stade bonc mahati zastavom i pjevati kroz nos neku staru budističku čarobnjačku molitvu. Tisuće se složiše s njim. Zatim navale naprijed urličući i paleći puške. Utisak toga napadaja bio bi i za najsrčanije i izvježbane vojnike strašan. Već se mandarin pobojao da ne će njegovi ljudi baciti oružje i stati moliti milost. No upravo svijest, da kod tih bjesomučnika ipak ne bi našli ni-

kakova smilovanja, napunila je inače strašljive Kineze jakošću očajnika. Oni nanišaniše na prve i zatvoriše oči. »Pali!« viknu oštro vođa. Uzduž nasipa odjeknu prasak, gotovo kao iz jedne jedine puške. Bolni i bijesni urlik zaori s druge strane. Kada se zrak raščistio od dima, mogao si vidjeti blizu sto Boksera kako leže mrtvi ili se valjaju u svojoj krvi. Među njima je bio i bonc sa zastavom.

»No, sad vidite, kako im njihove vračarije pomažu!« poviče Han. »A na našoj strani ni jedan jedini nije ranjen! Odvažno! Brzo puni puške!«

Učinak pozdravnih hitaca bio je za prvi čas porazan. Bokseri stadoše bježati i nisu više htjeli da slušaju svojih vođa, koji su ih bodrili i htjeli skupiti za ponovnu navalu. »Naši amuleti ne mogu ništa. Oni imaju protučaroliju. Onaj križ tamo na njihovoj pagodi oduzeo je našem duhu svu njegovu moć!«

»Stid vas bilo! Kukavice! Baš zato moramo ga mi srušiti! Ima nas stotina na jednoga! Da niste stali bježati kao zecevi, sad bi pobjeda već bila naša. Juriš, još jednom, osveta!« Tako je vikao na svoje vođa, orijaški Kinez. »Tri prve čete neka pođu za mnom i za crnom zastavom! Zelena zastava lijevo, plava desno, obiđite opkop kroz pličinu! Naprijed! Tko padne, za osam dana će uskrsnuti, samo ako nam uspije da oborimo kršćansku protučaroliju.«

Ponovno dakle navali neprijatelj u jurišu. Opet ga pozdravi smrtonosna jeka. No ovaj puta bijesna rulja ne uzmiče. Preko mrtvih i ranjenih guraju se naprijed i kušaju da se dovuku do nasipa na drugoj strani. Ali tu su ih dočekala koplja i toljage. Jedni su bili umlaćeni kao zvijeri, drugi odgurani natrag u jarak, gdje ih je na desetke našlo smrt. Nisu bolje prošli ni oni do ludila odvažni, koji su kušali da kroz plitku vodu jezera zaobiđu prokop. Jedni su si grozno izboli noge na šiljke skrivene u mulju, a drugi

koji su zašli malo dublje i sa sabljom u zubima plivali, kad su prispjeli do obale, bili su iz male udaljenosti ubijeni ili umlaćeni. — Tako je bio iza očajne borbe taj prvi napadaj odbijen i neprijatelj se povukao iz dohvata pušaka.

»Pobjeda, pobjeda!« poviče Han, a ostali su klicali od veselja.

»Ali ako noćas ili sutra opet dođu?« zapita mandarin, »šta ćemo onda? Mi nemamo skoro ništa baruta više. A kako će dugo trajati naša zaliha hrane?«

»Bog nam je pomogao danas, pomoći će nam i sutra!« odvrati Han.

9. DJELO MILOSRĐA.

Iza nemirnog boja spustila se na poluotočić tiha, mirna noć. Antun pođe na nasip da potraži svoga brata Hana, koji je imao nadgled nad stražom za prvi dio noći.

Našao ga je na onom povišenom mjestu, odakle se pri jasnoj mjesečini mogaše vidjeti nasip, prokop i bojno polje pred jarkom, posuto mrtvim neprijateljima. Bijaše to grozan prizor. Na nekim mjestima ležale su lješine po dvije i tri jedna preko druge, a u jarku pred njihovim nogama vidjele su se čitave gužve potopljenih.

»To je djelo duha laži, koji je te nesretnike tjerao u smrt,« reče Han. »Kad bi njihovi drugovi barem sada otvorili oči i vidjeli, kako su prevareni! No kakogod duh laži zamračuje njihov razum, tako i duh zlobe čini tvrdokornim njihovo srce. Što veli naš brat Min i Šan na pobjedu, koju smo izvojevali?«

»Bio sam samo načas kod njih, kad je bitka bila pri kraju. Šan je bio u velikoj tjeskobi, bojao se, da će ga mandarin dati pogubiti kao buntovnika i molio i zaklinjao me za moj zagovor te mi obećavao 100

taela kao otkupninu za svoj život. Min je bio tvrdokoran baš ko i prije, okrenuo mi leđa i rekao, da on ne govori sa izdajicama domovine.«

»Jadnik! Ali čini se, da on misli posve iskreno. On je uvjeren o svome, dao se uvjeriti, da su misionari uistinu došli samo zato, da Kinu našom pomoći osvoje za strance,« odgovori Han. »Čim me mandarin ovdje zamijeni, pokušat ću da mu dokažem njegovu zabludu. A koliko ranjenika mi imamo?«

»Ima ih jedno desetak, ali ni jedan nije teže ranjen. Neprijatelji imaju sigurno više stotina mrtvih?«

»Ja računam broj lješina oko jarka na 300—400. K tomu još dolaze oni u jarku i jezeru. Broj ranjenih može biti dvostruko veći. Ja ne bih rekao, da će se odvažiti na ponovni juriš. Ali pustit će nas, da izgladnimo, i ja se bojim, da im to ne uspije.«

»Nadajmo se, da će nam Tao-tai na vrijeme dovesti pomoć iz Hian-heina.«

»Među nama rečeno, ja se ne bih čudio, da nas on ostavi na cjedilu i ostane u svom sigurnom gnijezdu. Sa kojih desetak strana molit će ga misionari za pomoć. A ni on ne može na sve strane pomoći. Zatražit će pomoćnih četa iz Pekinga — a tko zna, kako tamo izgleda? — i međutim braniti utvrđena mjesta protiv buntovnika.«

»Molim te, brate, za ime Božje, ne govori nikom toga, mogli bi ljudi klonuti i popustiti u otporu. Uzdajmo se samo čvrsto u Boga, a ako je njegova sveta volja da ovdje zaslužimo mučeničku krunu, pa tim bolje!«

»Ti si, Antune, valjano momče!« reče Ivan i zagrli brata. »Ja ne bih mislio, da si ti uz svoje knjige sačuvao toliko svježine i srčanosti. — Pst, slušaj! Šta je to? Čuješ li ti što? Meni se već prije pričinilo, kao da čujem nešta s druge strane. Valjda ne stenju duhovi ubijenih boksera?«

Obojica zašute i naćule uši. Nema sumnje, s druge strane se čulo teško uzdisanje. Sad se mogu razabrati i riječi: »Pomoć! Vode!«

»Teško ranjeni,« reče Antun. Možda ih ima više takovih među palima. Kršćanska ljubav nam zapovijeda da mu pomognemo.«

»Takvom ubojici i palikući?«

»Jadnik je u smrtnoj stisci. Možda bismo mu mogli i dušu spasiti. A naš Spasitelj je dao zapovijed: »Ljubite svoje neprijatelje!«

»Sve je to pravo i lijepo, ali ja ne smijem otvoriti plot i staviti dasku preko prokopa bez dopuštenja mandarinova, on je vrhovni zapovjednik. Moramo čekati, dok on dođe.«

»Pa zar bi ti mogao još čitave sate slušati to uzdisanje, a da ne pomogneš?« zapita Antun brata. »Ja idem pa ću pozvati mandarina!«

»Okani se toga! Ako ga sad probudiš tako umorna, bit će mrzovoljast pa ti i onako ne će dopustiti,« reče Ivan. »Ja ću se radije usuditi na svoju ruku, ako ti misliš, da to kršćanska ljubav zahtijeva. Uzet ću desetak momaka i s njima ću pregledati najbližu okolinu, a ti možeš međutim pomoći ranjeniku.«

Tako i učiniše. Ivan pozove četicu oboružanih ljudi, koji su u blizini kunjali pod kolibicama od trske. Ograda bi otvorena, daska postavljena preko jarka, i četica iziđe iz zaklona pod vodstvom Ivana, koji je ostavio jaku stražu da čuva most.

Antun im se pridruži sa nekoliko nosača i požuri na mjesto, odakle je dolazilo zapomaganje. Brzo je našao ranjenika, i kada je ovaj popio malo vode, povratila mu se svijest. Bio je novoobraćenik, koji je od straha pred bokserima otpao od vjere i pridružio se ovima, ali je sada svoj grijeh ljuto okajavao.

»Jao meni, može li mi se oprostiti?« uzdisao je.

»Svakako da će ti se oprostiti, kada okajavaš

svoj grijeh. P. Li će ti rado podijeliti sveto odrešenje. Braćo, nosite ga odmah k P. Li u našu kuću!«

»Ja bih mogao još putem umrijeti,« reče ranjenik. »Ja nisam još kršten, ah, ne dajte mi da umrem bez svetog krštenja! Ja vjerujem u Boga Oca i Sina i Svetoga Duha i sve što su me strani učitelji naučili. Molim vas, krstite me!«

Ranjenik je imao veliku ranu u prsima, i krv je tekla iz njegovih usta, dok je s mukom govorio. Antun je dakle mislio, da će doista biti najbolje, da udovolji njegovoj skrušenoj molbi i pokrsti ga. Tada istom naloži svojim pratiocima da pokrštenog ranjenika odnesu P. Li.

Još je Antun našao druga tri ranjenika među mrtvima, no ti su bili puni mržnje proti kršćana i nisu htjeli ni da okuse vode, koju im je milosrdni samaritanac pružao. »Hoćete sada da nas povratite k životu, da nam se zatim to okrutnije možete osvetiti,« reče ogorčeno jedan od njih. No ipak Antun zapovjedi da ih odnesu u tabor, da im tamo mogu barem donekle ublažiti boli.

Kada je sa zadnjim prelazio preko mosta, naiđe na mandarina. Ovaj nije znao, što bi rekao na neshvatljiv čin mladog kršćanina.

»Da vi kršćani svoju braću ljubite, to mi je razumljivo i to je lijepo,« reče on iza kako ih je točno ispitao, što su to uradili. »Ali te palikuće i razbojnike, koji su malo prije popalili vaša sela, ženu i djecu kao zvijeri poubijali, da se prema tima još može imati milosrđa, toga ja ne razumijem. Što se mene tiče, ja bih im najvolio prosvirati tanetom glavu pa ih bacitl k njihovim drugovima.«

»Budite milosrdni, da i vi milosrđe postignete«, rekao je naš božanski Učitelj, »pa zato i ja vas molim za milosrđe prema ovim bijednicima,« molio je Antun Kineza. I nama treba milosrdne pomoći odozgo, da se spasimo iz ove pogibli. Možda će nas dragi Bog uslišati, ako mi ispunimo njegovu zapovijed o milosrđu. Jer — tako je on rekao — kojom mjerom mjerite , tom će se i vama mjeriti.«

»Zbilja vi kršćani imate lijepe izreke,« smijao se mandarin. »Ali sve to skupa ne može pomoći ovim buntovnicima. Oni su po zakonu svoj život proigrali i zaslužili su da umru.«

»Dopustite im barem još nešto vremena, da se mogu obratiti,« moljaše mladić. I Kinez napokon pristane da se odgodi smrtna osuda.

Ivan je ostao vani dulje nego je njegov brat očekivao. Već se mjesec naginjao jezeru, i dan nije više mogao biti daleko. Mandarin se uzrujao što se izvidnici ne vraćaju, a i nije htio dopustiti Antunu da ih sa drugom četom potraži.

»Ako je on pao u zasjedu, ti ga ne ćeš spasiti, već bi i tebe stigla njegova sudbina. A ja ne smijem ni jednog čovjeka uzalud žrtvovati,« reče on.

Već je zora počela pucati, kad se napokon četa vrati.

»Prava sreća, da ti je pala napamet misao da ideš pomoći ranjeniku!« reče Ivan bratu. »Inače bi nas neprijatelj napao sa strane, s koje smo mi mislili, da smo potpuno sigurni.« I sad je pripovijedao. Šuljali su se prema jugu, kadli spaze kako, dobra pola sata prema jugu, u jednoj uvali na jezeru bokseri tešu i prave splavi, a dovukli su već i priličan broj barki. »Posve je bjelodano, oni će nas kušati napasti sa otvorenog jezera, a prije toga će tobože navaliti preko jarka, da odvrate našu pozornost i odvuku sve naše sile onamo.«

»Mladi čovječe, ti sigurno imaš pravo,« reče mandarin ozbiljno. »Zlo je! Kako ćemo mi moći da odolimo tom dvostrukom napadaju?«

»Mi poznamo njihovu osnovu, a to je već mno-

go.« Na povratku stvorio je on plan, koji nije bio nipošto loš. »Kad bi njihove lađe i splavi iznenada i neopaženo pristale na obali iza naših leđa, dok bi mi bili na nasipu — sve bi bilo gotovo! No ovako — velim još jednom — ono tvoje djelo milosrđa, Antune, bilo je i nama na spas.«

»Tvoje mudro i smiono izvidništvo je otkrilo namjeru neprijatelja,« branio se Antun.

»Ali toga izvidništva uopće ja ne bih poduzeo, da ti nisi htio ići da pomogneš ranjeniku,« odvrati Ivan. Pa i sam mandarin je morao priznati, da je djelo milosrđa odvratilo od njih sigurno propast, i ponovi svoje obećanje, da ne će zasada još dati smaknuti zarobljenike. Mladić pohrli k njima, da ih njeguje, i ako bude moguće, da njihove duše predobije za Boga.

10. DRUGA NAVALA.

Novokršteník umre u prisutnosti misionara. »Njegova duša je sada u nebu i moli za tebe i za sve nas,« reče kineski svećeník Antunu. »Drugi još ne će da razumiju Božjeg poziva, pa ni tvoj siromašni brat. Ipak nije više tako prkosan kao jučer, premda nas još uvijek naziva izdajicama domovine. Zbog toga i ne će da se bori na našoj strani. Šan je nasuprot spreman na sve, samo da si spasi život, i da mu skinemo veze. Naravno, da mu se ne može vjerovati; neiskren je, a laže, da mu nema para.«

Tijekom dana sasluša mandarin zarobljenike. Oružnicima, koje je Šan doveo sa sobom, dade skinuti veze i uvrsti ih među svoje ljude, budući su oni samo vršili naloge svojih pretpostavljenih. I Šan je skoro dobro prošao, jer je tvrdio, da je sve radio s dobrom namjerom misleći, da je caričin proglas valjan. Ali on je govoreći tako prevrtao očima i tako se laskavo

vladao, da ga je mudri mandarin brzo progledao. »Ovaj bi nas čovjek sigurno u prvoj prigodi izdao,« reče on. »Svežite ga još čvršće i odvedite!« Min je nasuprot mandarina optužio, da šuruje sa neprijateljima domovine, pa ga je on pustio, da se vrati svojim drugovima. Prije je morao zadati časnu riječ, da ne će poduzeti ništa na štetu opsjednutih.

»Ti u najmanju ruku želiš dobro domovine, pa ćeš kasnije možda uvidjeti, da su neprijatelji stranaca također neprijatelji Kine.«

»Prijatelji stranaca da su prijatelji Kine? — Glupa zagonetka!« odvrati Min. »Pričekajte samo, dok vas caričine čete ne bace u Istočno More. Ali što se mene tiče! Samo da moji rođaci dobro prođu. Zato vam obećajem, da ovdje ne ću protiv njih ništa poduzimati.«

Pustili su ga. On si točno pregleda nasip i straže i silno se začudi, kad je s onu stranu opkopa ugledao svu silu mrtvih.

Neprijatelju nije kroz cijeli dan bilo ni traga. Sigurno je još gradio splavi. Tako je Ivan imao vremena, da sve pripravi, da se što bolje izvede njegov plan obrane. Uz pomoć nekoliko tuceta ljudi narezao je, što je više mogao, suhe trske i povezao je u velike svežnjeve. Ove je pomoću svoje lađice ugurao u sve prilaze, koji su među gustom trskom bili otvoreni neprijatelju. Preko gustoga pak tršćanika ne može ni lagani čamac doprijeti do obale, a da ne govorimo o teškim splavima.

Navečer je Ivan imao čitave gomile tih tršćanih svežnjeva, te ih na određenim mjestima slagao u plovne nasipe.

»Sada mogu doći,« reče on, »pripravit ćemo im doček!«

Ali prošla je noć i jutro, a da se ni sa strane kopna ni s jezera nije pokazao nijedan bokser.

Međutim na sam se poluotok ušuljao najljući neprijatelj. Već dan prije moglo se podijeliti samo par šaka riže — danas bijaše još nekoliko zrnaca, a sutra ne će biti ništa — glad!

»Ništa ne pomaže!« zdvojno će mandarin. »Vaši bogovi, kojima se neprestano utječete, ili su gluhi ili nemoćni. Izgubljeni smo!«

Tada, upravo kada je sunce zalazilo, klikne stražar, koji je sa tornja kapele neprestano nadgledao more i obalu: »Neprijatelj! Oko 20 splavi — a na svakoj najmanje 30 ljudi!«

»Dobro,« odgovori mandarin. Bolje je poginuti sa sabljom u ruci, nego polagano umirati od gladi. Idem brzo na nasip!«

»A ja ću ih ovdje primiti, i vidjet ćete, da će nam Bog pomoći,« dovikne Ivan. Napadaj još nije započeo. Neprijatelji su mislili, da još nisu otkriveni, a usto su polako napredovali, jer su splavi bile silno teške. Ali, kada se smračilo, prodru oni u tršćane ulaze. Čulo se samo zapljuskivanje vesala i pucketanje trske. U isti se čas pokaže na dugačkoj motki goruća svjetiljka. To je očevidno bio ugovoreni znak za kopnenu snagu, jer se odmah zatim prolomio s kopna užasni urlik napadača.

Ivan je pustio, da splavi mirno dopru do tršćanih bedema, a kad su htjeli da svladaju zapreku, naloži svojim ljudima, da zapale svežnjeve. Na dvadeset mjesta uzdignu se plamen i raširi se strelovitom brzinom po suhom tršćaniku. Neprijatelj zdvojno krikne: »Natrag! Izgorjet ćemo!« Ali samo nekolicini splavi uspije da se provuku, jer je pojas vatre začas okružio vatreni pojas. Tuleći od bola bacali se neki u valove, da se bar tako spase, ali i to je uspjelo samo nekima, jer je vatra obuhvatila sve tršćanike i rašira se kao visoki plameni zid oko poluotoka. A iz toga je plamenog mora odjekivao brzo zamirući zdvojni krik nesretnih napadača.

Bijaše to užasan prizor. Na nasipu je nesvijesno prestala borba, i prijatelj i neprijatelj zagledao se u goruću tršćanik i splavi. Bog je s nama! klicahu kršćani ponovno ohrabreni. »Oni su u savezu sa paklom!« škrgutali su od bijesa vođe boksera i nastojali uzalud, da svoje čete potaknu na ponovni napadaj.

»Vaši su nam bogovi zaista pomogli,« prizna mandarin o. Liu. »Ako nam još pribave hranu, postat ću i ja kršćanin.«

Još on nije ni svršio, kadli se u zraku pokaže crvena i plava zvijezda, a začas je opet nestane.

»Što to znači?« upita Antun.

»Rakete!« klikne mandarin. »Tao-tai iz Hianhiena dolazi u pomoć. Slava i čast našim bogovima!«

11. POMOĆ.

O. Wecker doista je nagovorio Tao-taia iz Hianhiena, da pohiti sa odjelom vojske u pomoć kršćanima na poluotoku sv. Petra. »Time stavljam svoj život na kocku,« reče on. »Jer lopovi, čija vlast sve više raste, ne će mi toga nikada zaboraviti. A onda, nitko ne zna, koja će stranka u Pekingu pobijediti. Po svoj prilici starokineska sa caricom i princom Tuanom na čelu, koji doista žele očistiti Kinu od svih stranaca, a onda sam izgubljen. Ali ipak držim, da se Kina ne će dizati protiv dobra vlastitoga naroda i borit ću se za svoje uvjerenje.«

Tako je govorio Tao-tai i odlučio se sa četom dobro oboružanih vojnika i jednom konjaničkom jedinicom, kojom su upravljali njemački časnici, protiv palikuća i ubojica, koji su već opustošili pola pokrajine. Ali usprkos nagovaranja o. Weckera postupao je vrlo polagano i oprezno. Htio je, da u velikom luku obiđe neprijatelja, a onda ga baci u Tao-lo je-

zero. Spas mu je kršćana bio kod toga posve sporedna stvar. Glavno, da se uništi većina tih zločinaca.

»Oče,« reče mali Leo o. Ribotu, »ako se veliki čovjek malo ne požuri, mnogi će na poluotoku umrijeti od glada prije, nego im stignemo u pomoć. Već smo im za jučer obećali pomoć.«

Misionar, koji je sa dječakom pratio malu pomoćnu vojsku, pohiti k Tao-tain, da ga malo potakne, da se požuri. Ali ovaj mu iznese čitav svoj plan, kako će sutra okružiti neprijatelja i potpuno ga uništiti. »A zašto ne bi odmah?« molio je misionar. »Ta mjesečina je, a mali Lo poznaje kraj!«

No, veliki je čovjek htio noću počivati. A i vojnici također. A u sebi je mandarin mislio, da će pričekati, dok se razbojnici bace na kršćansko selo. Tada je mislio, da je najzgodniji čas, da ih zaskoči.

»Onda ću se noću odšuljati k našim ljudima i najaviti im pomoć za sutra, da ne zdvoje,« izjavi Leo misionaru, koji je bio s time sporazuman. Ali kada je dječak pred noć htio otići, zarumeni se iznenada obzorje nad poluotokom. »Jao!« klikne dječak, »naše selo gori! Neprijatelj ga je opustošio! Sve je uzalud!« i brizne u plač.

Misionar ode do velikoga mandarina i predbaci mu, što je svojim oklijevanjem žrtvovao 2.000 života. Ali što je mandarin mario zato, samo, ako će na taj način jednim mahom uništiti razbojnike? On je to bez oklijevanja rekao i misionaru i odmah dao nalog za odlazak. Rakete su bile namijenjene vođama drugih četa, da se požure na zajednički napadaj.

Mjesec je međutim prevalio polovicu svoga puta. Na nasipu bilo je samo nekoliko stražara, a i ovi su se jedva držali, tako su bili iscrpljeni od glada. Rakete su im doduše navijestile, da je pomoć blizu. Ali što oklijeva? Ako se noću još jednom na njih obori neprijatelj, podleći će. I doista — činilo se da

dolaze! S one strane, gdje su gorjele taborne vatre boksera, odjekne glasni krik, a prema nasipu valjalo se novo mnoštvo neprijatelja.

Oni ponovno navaljuju!« doviknu straže. »Na oružje.«

»Prijatelji, držite se samo još malo junački,« dovikne Antun. »Pomoć mora doći!«

»Ali sada oni nose ljestve i vatru! Zamalo će nam živica biti u plamenu, a što onda?«

I odista je vođama boksera uspjelo, da svoje čete, koje su međutim sa »sakijem« (rakija) usrknule i novu srčanost, nagovore na posljednji napadaj.

»Osveta, osveta!« tulili su i mahali gorućim bakljama, te ih bacali preko opkopa u živicu. Nastojali su, da pomoću dugih motki prebace preko velike svežnjeve gorućega granja. Branioci su bili potpuno bespomoćni. Ispalili su i posljednje naboje — a na nekim mjestima počeli su već bedemi gorjeti. »Vode! Vode!« napola će zdvojno opsjednuti. »Sveta Majko Božja, moćna Djevice, moli za nas!« glasno je molio Antun.

Tada najednom — hitac iz topa! Opet! još jedan! a onda u polukrugu prasak bez vatre!

»Evo ih!« klikne mandarin. Legnite iza nasipa, jer njihove kugle lete daleko. Sada ih Tao-tai ima u izvrsnoj zamci!«

I doista, bokserima više ne bijaše spasa. Padali su gotovo u hrpama pod kuglama velikoga mandarina. Tuleći bacali su oružje i molili za milost. Ali Tao-tai je još neko vrijeme pucao. Tada je zarobljenike povezao međusobno sa perčinima, da im kasnije sudi, a pred zoru uđe kao pobjednik u junački obranjeno kršćansko seoce sv. Petra.

12. OPET PODSJEDNUTI...

Dan poslije pobjede izveo je Tao-Tai krvavu osudu na zarobljenicima, pa su i Šan i Min skoro izgubili život. Spašeni su samo zagovorom Ivana, Antuna i Lea, kojima se pridružio i veliki mandarin. »Braća Yang su se toliko za nas žrtvovala, da im Vaša Visost ne može odbiti molbe za rođake,« rekao je mandarin Tao-tainu.

Kada je izvršena užasna osuda, dade Tao-tai lješine pobacati u jame i zasuti ih nasipom. Kršćani su međutim održali sv. Misu zahvalnicu, kojoj je i mandarin prisustvovao. Na koncu reče Antunu: »Hoću da pobliže upoznam nauku vaše vjere, jer mi se sviđa. Ti ćeš me poučiti. Kada se opet srede prilike u provinciji, možeš sa majkom i braćom doći k meni u Nanking. Mislim, da će poslije ove osude biti kraj bokserskim nemirima.«

Ali mandarin se prevario. Naskoro su glasnici donijeli vijest, da se opet približuju nove još veće čete razbojnika. Iste su vijesti stigle i sa sjevera i Tao-tai je mislio, da je najpametnije, da se sa svojom vojskom što brže vrati u Hian-hien, da ta čvrsta točka ne padne u ruke bokserima. Dopustio je kršćanima, da se pod njegovom zaštitom sklone u grad, jer bi inače bili bespomoćno izručeni neprijateljima. Oni dakle spreme oskudnu svoju imovinu i ostave mali poluotok.

Sada su misionari mogli bar prilično pregledati svoj položaj. O, kako je bio žalostan! Gotovo sve kršćanske općine na jugu provincije bijahu razorene. Od 48 hiljada kršćana samo ih se 18.000 sklonilo u Hian-Hien i druga učvršćena mjesta, čiji zapovjednici nijesu pristajali uz razbojnike.

A što se dogodilo sa ostalima? — Slali su se glasnici konzulu u Tientsin i poslanicima u Peking,

da carska vlada konačno poduzima odlučne mjere protiv boksera, te da pošalje vojsku. Poslanici su uprli sve sile i prijetili se; a vlada im je nešto napola obećala i rugala se. Javni dekreti štitili su slobodu kršćana i stranaca, a u potaji pozivao je princ Tuan boksere »na obranu carske kuće i uništavanje stranaca,« pa su oni sa svih strana grnuli prema Pekingu. Tako prođe godina 1.900., a da se nije poduzelo ništa ozbiljno, da se uguši ustanak.

»Strane sile ne brinu se ni za vas ni za nas, reče jednoga lipanjskoga jutra Tao-tai o. Weckeru, koji je još uvijek boravio u misijskoj kući u Hian-Hienu. »Stranka je princa Tuana jako osilila, pa bi bilo krajnje vrijeme, da sklopimo s njime mir. Pod prijetnjom poslao mi je posljednji zahtjev, da se konačno okanim ‚izdajničkoga posla i prijeđem k prijateljima domovine.'«

»To bi značilo nas i tisuće kršćana, koje je Vaša Visost dosada štitila, poslati na klanje,« odvrati misionar. »Nadam se, da ćete vi po svojoj pravednosti i dalje štititi nedužne i uvidjet ćete, da će evropske vlasti tražiti od Kine užasnu zadovoljštinu. Ja sam siguran da su ratni brodovi, što pristaju na ušću Peiha, već iskrcali mornarsku vojsku i poslali je prema Pekingu.«

»Nekoliko stotina vojnika! Što je prema državi od 400 milijuna!?«

»To znači, da vlasti misle ozbiljno. Iza tih nekoliko stotina stoje stotine tisuća.«

»Ali te su daleko! Dok dođu, mi smo već odavna djeca smrti. Ne bi li bilo pametnije, da vas pod sigurnom pratnjom pošaljem u Tientsin, pa na ratne brodove?«

»Nas i naših 48.000 kršćana? I stotine tisuća kršćana iz drugih provincija?«

»Naravno, da samo vas, Evropljane!« odvrati

Tao-tai. »Kršćani bi se morali malo strpjeti i naoko se vratiti k našoj narodnoj vjeri. — Ako strane vlasti poduzmu odlučne mjere i pobijede Kinu, priznati će oni opet otvoreno svoju vjeru. A možda i ja!«

»Ne, vaša bi nas Visost morala prezirati, kad bismo tako prema vjetru okretali kabanicu,« odvrati misionar. »Mi kršćani radije umiremo, nego da izdamo svoju vjeru, pa makar i naoko! — Ta sve su ove hiljade mogle spasiti svoju imovinu, da su pristale na prividni otpad.«

»Istina. A imadem vijesti, da su mnogi radije podnijeli užasne batine i samu smrt, nego da zataje svoju vjeru. To je značajno kod nas Kineza, budući smo mi tako skloni, da iz politike krijemo svoje uvjerenje. To doista služi vašoj vjeri na čast. Ali što ćete imati od toga, ako vas sa vašim stadom unište? Ne bi li ipak bilo pametnije, da se bar na kratko vrijeme sklonite na brodove?«

»Žalostan pastir, koji ostavlja stado, čim ugleda vuka!« odgovori misionar. »Radije ćemo s njime umrijeti!«

»I žalostan činovnik, koji u strahu za život izdaje svoju domovinu,« reče Tao-tai. »A ja smatram izdajom prijeći k stranci, koja krši ugovore i sklapa savez sa razbojničkim četama. — Dobro! Ostanimo dakle u Hian-Hienu i pričekajmo, dok nas ili princ Tuan uništi, ili dok strane vlasti uspostave red u Kini.«

Svanuo je i listopad. Hian-Hien je već tri mjeseca podsjednut, a još uvijek nema pouzdanih vijesti o događajima u Pekingu. Čulo se samo, da su strane čete unišle u grad, a carski dvor pobjegao. Ali onda se opet počelo govoriti, da su stranci pobjeđeni, i mnogi su vjerovali.

Jedne večeri uniđe o. Wecker u mali stan obitelji Yang, koji se nalazio nedaleko sirotišta. Pošto

je starici i dječacima podijelio sv. blagoslov, reče žalosno: »Tao-tai gubi srčanost. Još samo za 14 dana imamo riže, i to jedva toliko, da ne umremo od gladi. Nema više druge, već da se pripravimo na smrt.«

»Da Evropljani u Tientsinu znadu za naš položaj, sigurno bi nam došli u pomoć,« reče Antun.

»Ja mislim, da su oni potpuno poraženi, inače bi već davno morali biti ovdje,« upadne Ivan. »Danas sam čitao velike oglase, koji opisuju, kako je princ Tuan sve strance natjerao u more.«

»Lažne vijesti, koje su kolale i za rata sa Japanom!« klikne misionar. »Ne! Kinezi su svuda potučeni. Ali Evropljana je malo, pa mogu zaposjesti samo Peking i put do njega. A usto sigurno nemaju ni pojma, da ovdje toliko ljudi čeka na spas, inače bi oni na neki način kušali da nas izbave.«

»A može li im se poslati vijesti?« upita gospođa Yang.

»Teško. Tao-tai ne može naći čovjeka, koji bi se usudio do Pekinga, iako je obećao visoku nagradu. Treba se provući kroz bokserske redove i dohvatiti evropske predstraže, a Kinez se vojnika više boji nego razbojnika. Ponudio sam se ja i nekoliko mojih drugova. Ali preobukli se mi kako mu drago, na prvi će nas pogled izdati nos.«

»Idem ja!« kliknu jednoglasno oba brata.

»Ne bi li bilo dosta, da ide samo Ivan?« upita majka, koja je željela, da Antuna vidi kao svećenika.

»Ja mislim, da je Antun za to sposobniji,« odgovori misionar,« »jer on razumije francuski i nešto njemački, pa će se laglje snaći kod stranih vojnika.

»Dobro,« reče Ivan. »A ja ću ga pratiti, jer su dvojica sigurnija nego jedan.«

»Nadao sam se, da ćete se tako velikodušno ponuditi za taj opasni pothvat, koji bi nas jedini mogao spasiti,« reče misionar. »Ali valja ipak dobro promi-

sliti. Sutra ću vas pod sv. Misom pričestiti. I ostanete li onda odlučni, pođite s blagoslovom svoje majke. Gospođa Yang je sigurno spremna da za sve nas prinese tu žrtvu!«

»Da,« odvrati starica i otare suze. »Obojicu, pa i ostale ako hoće da idu. Nadam se, da će me Bog za ovu žrtvu nagraditi dušom moga najstarijega sina, koji se opet dao zavesti od naših neprijatelja. O, samo da se jednom svi nađemo u nebu!«

Slijedećega je jutra majka sa svojom djecom primila sv. Pričest. Poslije sv. Mise odvede Ivana i Antuna k misionaru i reče: »Žrtva je prinesena. Neka je Gospodin blagoslovi!«

13. ODLUKA U TIENTSINU.

Kroz dan je sve pripravljeno za poduzeće. Tao-tai pozove oba brata i pohvali ih zbog njihove srčanosti. Tada ih bogato opskrbi novcem, koji su morali ušiti u pojas, a onda im preda i pismo za načelnika u Tientsinu i listove, koje su misionari napisali francuskome konzulu de Chaylardu. »Sakrijte dobro pisma u njedra ili u cipele,« reče im veliki čovjek. »Ako nam naskoro dovedete pomoć, dat ću na svoj trošak opet podići vaše ribarsko selo, a k tome i lijepu crkvicu, samo da se riješimo tih razbojnika.«

»A ako se ne vratimo, Vaša Visost će se pobrinuti za našu staru majku!« reče Antun.

»Dajem vam poštenu riječ, da ću to učiniti! Drago mi je, da vi kršćani također štujete roditelje,« klikne Tao-tai.

»Na putu u Tientsin ne možete se izgubiti. Evo, pogledajte si kartu! Treba da se samo držite rijeke.«

Kada se spustila noć, uđu oba brata u lagani čamac, na kojem je Leo pošao po pomoć k Tao-taiu. Majka i o. Wecker podijele im još posljednji blagoslov i oproste se od njih. »Hrabro naprijed!« reče misionar. »Sva djeca u sirotištu, a i mi s njima molimo za vas!«

Tada se čamac nečujno otisne od obale, i voda ih ponese prema gradskim vratima. Na njihov znak podigne se željezna rešetka, koja je zatvarala rijeku, a oni se ispod nje izvezu iz grada, čiji su bedemi i tornjevi naglo nestajali u tami. U daljini pokazao se cijeli niz svijetlih točaka. »Taborne vatre boksera,« šapne Ivan bratu. »Moramo se po mogućnosti što više držati grmlja uz obalu, da nas ne opaze.«

«O, ja se ne bojim.«

»Sada upravo mole u sirotištu litanije,« odvrati tiho Antun. Pa ipak je obojici srce žestoko udaralo, kad su se približili jednoj vatri, što je plamsala u blizini obale. Dobro su raspoznavali tamne likove, što su se oko nje micali, dapače, čuli su i njihove glasove.

»Sada upravo piju na smrt tuđincima!« šapne Ivan, »možemo naprijed, jer sada vide samo vrč, koji ide od jednoga do drugoga. Legni posve na dno čamca!«

Uz ove riječi potjera Ivan snažnim zamahom čamac i spusti se do brata. Lađica je poskakivala preko osvjetljenoga mjesta. Ne, straža je nije opazila — i čim su stigli u tamu, prihvate obojica za vesla, da se po mogućnosti što prije udalje od opasnoga mjesta. Bili su kod toga vrlo oprezni, pa je zapljuskivanje rijeke nadjačalo svaki šušanj. Kada je svanuo dan, stigli su već do mjesta, gdje se sastaju Hu-to i Tschang-ho, a već prije večeri dohvatili su Tsing. Kadgod su sastali koji brod ili na obali opazili sumnjive tipove, bacili bi udice kao da love ribe. Tako su neopaženo prošli kraj Tsinga i stigli do Tsinghaia, a to je moglo biti jedva 30 km daleko do Tientsina. Već su odahnuli i mislili, da su sigurni od boksera, kadli iza gustog grmlja na desnoj obali odjekne iznenada krik i pucnjava.

»Brzo udice!« šapne Antun i oba brata počnu opet na oko ribariti, a zapravo su u strahu slušala buku, koja se sve više bližila.

»Moramo upraviti čamac prema drugoj obali,« reče Antun. »Čini mi se da se približavaju bokseri, a za njima strani vojnici, koji ih progone.

No prije nego je dvaput zamahnuo veslom, doleti jedna rulja obali; a neki div od čovjeka dovikne im: »Stoj i dovezi čamac k obali! Brzo, ili ću vas postrijeljati kao liske!« Uz ove riječi uperi on pušku u Antuna, koji je bio udaljen samo par koračaja.

Mladić se nehotice prekriži, jer je u slijedećem času očekivao smrtno tane.

»Oho,« krikne čovjek, »vi ste kršćani! Dakle bliže!« . . . U taj čas udari ga jedan od njegovih drugova po ruci tako, da je tane promašilo. »Glupane! Štedi prah za neprijatelja, koji nam je za petama!«

»Min! Min!« kliknu braća u čamcu. »Jesi li ti to? . . . O, to je udesio Anđeo čuvar!«

»Kako vidite! Ali nemamo vremena za razgovor! Brzo! Spasite nas na drugu obalu!«

Ivan je začas okrenuo čamac i pomogao bratu unutra. Njegovi su drugovi također htjeli za njim. »Otisni!« klikne Min! inače će čamac potonuti, pa nam je svima kraj.« Ali prije nego su se oslobodili obale, zašušti grmlje s desna i s lijeva. Pokažu se indijski konjanici. Oni su natjerali konje u rijeku, pa su tako bokserima zatvorili svaki izlaz. Hitac, koji je bio namjenjen Antunu, pokazao im je put. Okruženi su doduše kušali da se opru; veliki se bokser borio kao divlja životinja, dok nije bio konačno svladan od jednoga kopljanika. Ostali su se predali svojoj sudbini. Svi su svezani i sa perčinima pričvršćeni o stremene pojedinih konjanika. Ista je sudbina stigla i oba brata, a naravno i Mina.

Uzalud je Antun nastojao da kineski, francuski

i njemački razjasni vojnicima, da oni nijesu bokseri, već da nose listove francuskom konzulu u Tientsin. Indijski su konjanici razumjeli samo »Maratti« i nekoliko engleskih riječi i tako se Antun nije mogao sporazumjeti ni s njima, a niti s engleskim podčasnikom, koji ih je vodio. Oni su se samo porugljivo smijali i rekli u svom jeziku, da će se već sve pronaći. I prije nego su braća mogla izvaditi listove svezali su im ruke, a perčinima ih pričvrstili o stremen jednoga jahača.

»Ne boj se!« reče Ivan. »Odvest će nas k jednome od svojih zapovjednika, pa će se otkriti zabuna.«

Ali prije morali su mnogo toga podnijeti. Morali su trčati usporedo s konjem, a kad su slučajno pali, dizali su ih vukući ih za perčine i tjerali kopljima. »Ja mislim, da ne ću živ stići u Tientsin,« reče Antun Ivanu, koji ga je na sve moguće načine bodrio. »Ja mislim na Spasitelja, koji je za nas pao pod križem. Žrtvujmo sve za jadnoga Mina!«

Min je to čuo, jer je trčao samo nekoliko koraka iza svoje braće. Već je skoro očajao. Ta znao je, što čeka boksere, koji su uhvaćeni s oružjem u ruci. »O, da sam slušao svoju majku i braću!« govorio je sam sebi. »Ta zar nije taj ustanak bacio domovinu u najveću bijedu? Prevarili su me! I gotovo da vjerujem, da je samo kršćanska nauka prava. A što će se dogoditi sa mnom, ako moja braća imadu pravo? — Svejedno! Ti si to zaslužio! Žanji sada, što si posijao!« — Tako se predao tupome očaju.

Konačno su vojnici sa svojim zarobljenicima stigli u jedno predgrađe Tientsina. U nekoj napola razrušenoj pagodi smjestila se jedna japanska četa, i ovoj su Indijanci predali boksere. Časnik ih dade privremeno odvesti u jednu šupu. »Samo za kratko vrijeme,« reče on. »Kroz jedan sat vratit će se zapovjednik, a tada će biti prijeki sud!«

Niti sa Japancem nije se Antun mogao sporazumjeti. List je za načelnika samo pogoršao stvar, budući je ovaj zbog otvorenog sporazuma sa bokserima baš ovih dana bio osuđen.

Tada mu Antun pruži francuski list za konzula Chaylarda. Ali Japanac nije znao francuski, pa ga je ravnodušno bacio na stranu.

»Milosrdni Bože!« klikne mladić i briznе u plač. »Mi smo izgubljeni, a s nama i 18.000 naših kršćana!«

»Šteta toga mladića,« reče časnik slegnuvši ramenima,« ali zajedno uhvaćeni — zajedno obješeni!«

Za jedan sat stajali su svi pred ratnim sudom. Trebali su samo kineskoga tumača, da se optuženi mogu izjasniti. »Ali čemu okolišanja?« reče vrhovni zapovjednik. »Uhvaćeni su s oružjem u ruci, pa što će nam više?« — Tako je brzo izrečena osuda i slijedećega se jutra imala izvršiti. Da nije bilo kasno, bili bi ih smjesta postrijeljali.

Kroz noć ležala su sva tri brata svezana jedan uz drugoga. Antun je bio posve iscrpljen. Od užasnoga je zlostavljanja počeo putem bacati krv, a i sada je osjećao bol u grudima i iskašljivao krv. Unatoč tome nastojao je da obrati Mina. Ali ovaj više žalosno nego prkosno strese glavom i reče: »Da je vaš Bog pravedan, ne bi dopustio, da ovako umrete.« — Uzalud je dječak nastojao da mu razjasni, da im Bog nije dužan pružati čudesnu pomoć, budući im je u nebu pripravio bogatu nagradu. Uzdahnuvši konačno se odvrati od Mina i reče Ivanu: »Molimo!« I obojica su poluglasno molila, dok nisu usnula.

Međutim je japanskog časnika uhvatio nemir. Nije mogao zaboraviti mladoga boksera i izražaj njegovih nevinih očiju. »Da je imao tumača, sigurno bi se opravdao,« reče sam sebi, a onda se sjeti lista, kojega nije razumio. »Ponijet ću ga sa sobom, u oficirski dom, možda će ga koji od stranih časnika odgonetnuti.«

I Japanac uzme list za francuskoga konzula, te se uputi kući, u neku napola razorenu evropsku četvrt, gdje su se obično sastajali časnici različitih četa. Upravo su stigla dva njemačka časnika i zatražila bocu piva. Japanac im pokaže pismo, i oni izjave, da je upravljeno francuskom konzulu, ali da nemaju prava da ga čitaju. Konačno se jedan od časnika ponudio, da će sam predati pismo. Ali časnici su već kasno u noć ostavili kasino, a nisu ni slutili, da o pravovremenoj predaji pisma ovisi život dvaju nedužnih mladića.

Bilo je 8^h ujutro — sat, u koji se imala izvršiti osuda! Već je određena zato jedna četa japanskih vojnika. Odveli su sužnjeve nekoliko stotina koračaja daleko od grada i zapovjedili im, da si sami iskopaju grob.

»Dragi će nas Bog nagraditi na drugom svijetu,« reče Antun svome bratu.

»Samo srčano, naskoro smo kod Boga!« — »Da, Toni,« odvrati ovaj.

»A ti, Mine, zazovi Onoga, koji nagrađuje dobro, a kazni zlo i moli, da ti bude milostiv.«

Iz jame su izbačene posljednje grude zemlje. Žrtve su postavljene uz rub iskopanoga groba. Deset koračaja iza njih stajali su već vojnici sa uperenim puškama. Tada začuju za sobom povike i viku. Prema stratištu je jezdilo nekoliko časnika. Već su izdaleka vikali: »Stoj! Stoj! Zabuna! Gdje su braća Yang?«

To bijaše francuski konzul, g. Chaylard, i nekoliko francuskih časnika, koji su još stigli u pravi čas. Konzul je srećom rano ustao, pa je odmah pročitao pismo, koje mu je u noći uručeno. Budući je znao, da je dan prije uhvaćeno nekoliko boksera, i da su osuđeni na smrt, pomisli, da bi nosioci toga lista, braća Yang, mogli biti među njima. Inače bi sigurno osob-

no donijeli pismo. On se dakle smjesta baci na konja i požuri do glavne straže, a odatle sa jednim tumačem i nekoliko časnika na stratište, jer je na listi osuđenika našao i ime Yang. Tako je još stigao u pravo vrijeme da ih spasi. Tada su pred francuskim poslanikom još jednom preslušana sva tri brata. Naravno, da se dokazalo, da Ivan i Antun ne zaslužuju smrt, već pohvalu, a Min je morao priznati svoju krivnju. Ali na molbu braće i konzula pustili su i njega na slobodu, jer su držali, da je dosta kažnjen pretrpljenim strahom.

A tada je u Hian-Hien otposlan jedan odio francuske vojske. Ova je u posljednji čas spasila u gradu i susjednim podsjednuti mjestima 18.000 kršćana, koji su lebdili u najvećoj opasnosti i nevolji. Možemo si predstaviti utjehu, kojom se ispunila duša starice majke, kad su se u njezin naručaj vratila sva tri sina. Min se već pripravljao na sv. Krst. Malo zatim, ona je smireno i predano umrla, a za nekoliko sedmica pođe i Antun za njom u bolji život. Bolest, koju je navukao kod djela spasa, naglo se razvila. »Ja ću u nebu moliti za sve vas,« reče umirući, »i da što prije prođe to vrijeme kušnje. A kad se vratite u Sv. Petar, sjetite se kod svečanoga povratka i mene. Do viđenja u nebu!«

S dopuštenjem crkvene oblasti izdaju Isusovci u Zagrebu.

Urednik: **A. Vizjak D. I.** — Izdavač i vlasnik: Kolegij Družbe Isusove, Zagreb: **A. Alfirević D. I.** — Tiskara »Glasnika Srca Isusova«: **A. Alfirević D. I.**

MISIJSKA BIBLIOTEKA

IZLAZI :

u veljači — travnju — lipnju —
kolovozu — listopadu — prosincu

PRETPLATA :

Godišnje 6 dinara

Pojedini broj 1 dinar

Broj Pošt. čeka 35.627

NARUDŽBE PRIMA :

Uredništvo »Katoličkih Misija«

Zagreb I/147

Palmotićeva ulica 33